वा
सु
श
शी

नर्कतिनि - नकतिनि कलेजे वने त्यंबले, वासु शर्शी, नीह्न हे मफुनिह्म ल्याय्म्हचा बले च्वगु, भवले हे ल्हूकेन धुंकुगु जुसाँ वि० सं० २०२३ से प्रकाशित जुगु थ्व **ताचाप्वांय्** वि० सं० २००७ लिपागु प्रजातन्त्रकालीन नेपालया निम्नमध्यमवर्गीय सामाजिक - पारिवारिक जीवने केन्द्रित समस्यामूलक दुःखान्त नाटक ख। कीसं खना च्वनापिं, की हे थन्यापिं जीवन्त चरित्रत व अमि दत्थ्वी जुगु सहज- सरल, किन्तु गम्भीर अर्थपूर्ण संवादयात सर्वाधिक महत्व बिया च्वयातगु, न्यागु भागे विभाजित प्रस्तुत नाटकया नायिका राधा इब्सेनया **डल्स हाउस** या **नोराथें** स्वाधिकारसचेत विद्रोहिणी आधुनिक मिसा ख। मानवीय सम्बन्ध यागु पृष्ठभूमी मूलतः न्हुगु व पुलांगु मान्यता (राधा व माँ) या दत्थ्वी जुगु द्वन्द्वया चरमोत्कर्षे अमिगु संयुक्त परिवार विघटित जुयावंगु सङ्क्रमणकालीन युगसत्ययात शशीज्यूं थ्व उत्कृष्ट नाटक ताचाप्वाँय्या रूप बियादीगु दु।

वि० सं० १९९४, फाल्गुण पूर्णिमा खुनु ग्वले जन्म जुम्ह वासु शशीं युरोप, अमेरिका व एशियाया तगुमछि दे तय्गु भ्रमण याना दी धुंकुगु दु। वय्कया नवीनतम् कृति **कुँमि यंम्ह मनु** (नाटक) याकनं पिहाँ वय् त्यंगु दु—मेमेगु कृतितय्गु सूची थ्व हे सफुती दु।

--कुमारबहादुर जोशी

★ देबः किपा :- गौतम मानन्धर, ग्वल

★ मुद्रकः- संचय प्रेस, ग्वल, काठमाडौं। फोनः २-१२७६२

ताचाप्वाँय्

वासु शशी

च्वसापासा

वासु शशीया मेमगु कृति:

योटा यस्तो फूल चाहिन्छ	(कविता संग्रह)
शशीका केही गीत	(गीत संग्रह)
मेरी उषा	(कविता संग्रह)
केही कविता	(कविता संग्रह)
पानी गर्दैन	(खण्ड काव्य)
तीन नाटक	(नाटक संग्रह)
विश्वका श्रेष्ठ कथा	(अनुवाद)
फूल ओइलाएपछि	(उपन्यास)
बाँसुरीमा नअटाएका धुनहरू	(नाटक)
र्‍हूमि यंह्य मनु	(नाटक)
Psychosocial Aspects of Abortion in Asia	(सम्पादन)

रवि शाक्य

ताचाप्वाँय्

(प्याखं)

वासु शशी

च्वसापासा

पिकाक

च्वसापासा

केल, मासंगल्लीं

न्हापां खुसि नेसं १०८६

निक्वो खुसी १०००

ने० सं० ११०४

छगूया मू ८।--

संचय प्रेस

फोन २-१२७६२

जयवागीश्वरी, देवपत्तन

काठमाडौं ।

गति व गन्तव्य

(प्रथम संस्करण)

२००८ साल पाखे जयवागीश्वरी पुस्तकालयया ग्वसाकथं छगु तधंगु साहित्य सम्मेलन जूगु दु । व सम्मेलन जि गुगुं कथं लोमंके मफु । छगु ला वाउँसे च्वंगु ग:या दथ्वी चकंखेलय् जूगु व साहित्य श्रवणं जिगु मनस्थिति थासय् हैबिल, मेगु व सम्मेलनया ग्वसाखलकय् च्वंम्ह १३।१४ दँ दुम्ह छम्ह मचाया कार्यसंलग्नतां जित विशेष कयं साला काल । तर थ्व मचा जिगु जीवनय् लिपा नं थथे हे संलग्नतापूर्वक न्ह्यलू वई धैगु कल्पना हे याय् मफुनिगु । थौं थोदं जिपा वहे मचायात वर्तमान नेपाली साहित्यया छग: थीनगु बासु शशीया रूपय् खनाबलय् जि थुलि लय्ताया च्वंना–ठकिया ययान जि याय् मफु ।

वासु शशीया प्रतिभा जि थाय् थासय् खनागु दु । पासापिनि पुचलय् छम्ह ला व लुसिथें जाम्ह पासाकथं न्ह्याबलें थ:त पानाच्वंगु खना जि थ: पाखें सम्पादन जूगु कोशयागु मुद्रण –व्यवस्था थेंजागु एकलब्य अनुष्ठानया स्वकंज्याय् वेकयात ब्वय् मालावन । तर जिगु शंकाया अ:ख: अबलय् जि शशीया गुगु कार्यनिष्ठा व संलग्नता खना उकिं जित बिचा मयासें मगाका बिल । शशीया व्यक्तित्वे त:गुमछि रूप दु, व फुक उत्तिकं हे महत्वपूर्ण ।

शशीजुया रचनात हे जिगु थ्व धापूया साछि खः शशी आधुनिक नेपाली काव्य–धाराया छगू तत्वगु खुसिबा ला ख हे खत । शशीया बाखं व निवन्धया ब्वँमिपिं व वेकया प्याखं स्वमिपिसँ नं थ्व खं ख हे तायकै । थ्वयाँ ल्यू शशीजुया छुं उपन्यास नं पिलवीत कोछुना च्वंगु दु । साहित्यया तगुमछि खेलय् धस्वना सकबनं उति उतिथें ग्यंक थःगु प्रतिभां छायप्यूम्ह शशी लिपा तकं दकले ततजागु गुगु च्वकाय् जक थ्यंका दी फैगु खै व खँ आ थत्थे थथे हे ज्वी धाय् मफु । सके शशी थमं नं धाय् फैमखु ज्वी ।

साहित्य प्रेरणाया अभिव्यक्ति ख व किपा प्रेरणाया देब जक ख धैंगु खँ शशीया थ्व चक्कना तखे न्यनाच्वंगु प्रतिभा धाइ । प्याखँया विषय कवितायात मल्वेफु –कविता अपोथें कल्पना प्रधान व गुगुं सूक्ष्म सिद्धान्तप्रति समाजयात थपाखे सालीगु ज्वलं खसा प्याखं दृश्य व तर्कप्रधान ख, नापं उके च्वंगु घटनाँ मनुया नुगः नायकाबी । थथें तुं बाखँ जीवनया छक्रापित कया उकिया समाधान पाखे च्वलाँ जक सुया क्यनाँगु विषय खःसा निबन्ध गुगुं विषयया त्याजीगु ब्याख्या व विश्लेषण ख । थौंया समाजय् च्वनेमापिं सुं गुम्हं नं न्ह्यलँचाम्ह ल्याम्हं थःत भावनाय् जक लिकुंका च्वने फैमखु, न तर्कंय् हे जक तक्यंका च्वने फै । भावना, तर्क, रागविराग, निराशा, आशा व न्ह्यज्यायगु प्रेरणा –थ्व फुक्क फुक्क हे बेकुंच्याना ज्वीमा वं । शशीं थःगु सामाजिक जीवनय् थौंया द्वन्द्वात्मक समाजयागु गुगु खत्रापा

खनादिल व गुकियागु हे कुं कुबिया वेक ज्वीमागु दु उकें वेकया च्वसायात उगु हे कथं सतूगु दु धैगु खँय् अजुगतिचाय् मागु हे मदु । जीवन थुकथं हे छ्यायगु ल्वै व रचना थुकथं हे ब्वने–च्वय् याय् बाँलाइ ।

शशीया कपालय् छफुति हे छ्पंगु गुजि मकानि, न्हक्वी नं छतिकि धका चःति मनूनि, वया तुति मन्योनि, थुकथं हे थःगु जीवनया गतिलिसे भ्यलय्पुना च्वे, फन् फन् च्वे न्ह्यज्यानावं झाइ धैगु विश्वास दु ।

बालचन्द्र शर्मा,
भाइस चान्सलर
रोयल नेपाल एकेडेमी

कान्तिपुर
२०२३ वि

भूमिका
(प्रथम संस्करण)

दुर्गालालया छु मती वन मस्यु, जिगु थ्व प्याखं वं स्वय् धका यंकूगु, थौं ज्ञिंत: छापय् ज्वी धुंका क्यनेहल । वला जि पासा ख:, उकिं जि न्ह्यागु च्वसाँ बँत बाँला ताइगु व वँ बाँला तायकैगु स्वाभाविक हे ख: । सत्य छु ख: स्वय्गु छिकपिनि ज्या । तर दुर्गालाल जि पासा जक मखसें झीगु माँभाय्या छह्म तसकं हे स्यल्लास्ह कवि ख: –उकिं वं थ्व नाटक गुगु बाँला धका छापय्दात व पासा हैसियतं जक मखु अपितु थ्व भाषाया छम्ह स्रष्टा व निर्माताया हैसियतँ नं स्वया धागु ज्वीमा । उकें जि अपुक धाय्फु, धापु छु धासाँ झीगु भाषाय् थ्व नाटकया स्वागत जूसाँ बया स्वांमा ववखाइम्ह नं दुर्गलाल हे ख, व्व फय् मासां फँकाइम्ह नं वहे ।

१२–१३ दं न्ह्यो थ्व नाटक च्वया नं छक निक दबुली पिदने धुंकूगु । स्वमिपिसं यो तागु खना थ्वयात जि हानं छक समा नं याना, वनं दंदं न्ह्यो हे । झीगु भाषाय् थ्व नाटकं छु स्थान काइ व जि बाँलाक धाय्मफु, छायधासां थ्व भाषाय् आधुनिक नाटच साहित्ययागु सृजना व परम्परा बाँलाक तिप्यने धुंकूगु मदुनि । विषयवस्तु व शैलीगत दृष्टिकोणं स्वय्बले झी हेनरिक इब्सन तक नं मथ्यंनि । विश्व–साहि-

त्यया सन्दर्भय् स्वय्बले नाटच साहित्य इब्सनया पखा पुला नं तापक थ्यने धुंकूगु दु । झीसँ पला जक च्वय्कां मलाय् धुँकल, तिन्हुइ माले धुंकल ।

थ्व नाटकयाग प्रकाशनं याना जित: थगु भासँ हानं मेमेगु सफूत नं च्वय्माम्ते वल । अथे ला न्हापा न्हापा च्वया क्यनेधुंगु प्याखँत नं दनि । उकियागु पाण्डुलिपि लूसा समा याना छिकपिनि न्ह्योने ब्वय् हय् । वस्तुत: प्रत्येक भाषाय् व भाषाय् संवद्ध जीवन व संस्कृती अन्यागु खँ भापा हे दै च्वनी गुकिया अभिव्यक्तिया लागि बहेभाषाया शब्द व वाक्य तया प्रकृति व प्रवृत्ति मदय्कं मगाना च्वनी । उकें हे खँ जित थ्व अनुभूति दु–माँभासं च्वय् बलय् जित: थ:गु हे हिं च्वया थें च्वं, मेमेगु भासं च्वय्वले पार्कर क्वींकं च्वया थें च्वँ ।

—बासु शशी

जिमिगु खँ
(प्रथम संस्करण)

म्हिगतले नेपाली भाषाया कविकयं जक म्हसिया च्वंम्ह शशीजु थौं आकाऊाकाँ नेपाल भाषाया दबुली नं दंऊागु खना थ्व भाषाया ब्वँमिपि अजुगति चाई। तर वेक नेपाल भाषाया निम्ति थौंयाम्ह लेखक मखु। देकलँ थ्व 'ताचाप्वाँय्' ऊीत १३–१४ दँ न्ह्यो हे वियादी धुंकूगु; ऊीगु ल्हा चिप्पा जुया धाय् ला, मिखाँ हे तिप्याय् मफया धाय् अबले ऊीसं फया काय् मफुत। अथेसाँ 'ताचाप्वाँय्' खतं मननि, थौंया ब्वँमिपिसँ थुकि थगु भावनाया ता अपुक हे चाय्के फैतिनि।

सशक्त जुया नं न्ह्यलं चायाच्वंगु शशीजुया च्वसाँ नेपाल भाषायात गबलें नं आसाँ थ्याय् फैमखु। थ्व खँया छुमाँ ऊीत वेकया भूमिका हे ब्यू। उकिं, थगु हिया मू थुम्ह लेखकयात पार्कर क्वींकं जक गबेत हे मोहनी याना तय्फै, स्वय्का!

आश्विन १ गते, २०२३

च्वसापासा

निकोः कुसी

'ताचाप्वाँय्' फूगु ता। दत निगूगु संस्करण पिकायेत भचा थाकुया च्वंगु जुल। आ ह्यानं थ्व सफू पाठ्यपुस्तक कथँ च्वंना वगुलिं पिमकासें हे मजिल। पिकया। भाजु बासु शशी थेंज्याम्ह सिद्धहस्त नाटककार यागु सफू थथे निकोः पिकाये दुगुलिं जिपि वास्तवय् लय् हे ताः। ह्यानं ह्यानं याकन हे पिकाये दयेमा धकाः मनं तुना।

११०४ कौला

च्वसापासा

जुलुम श्रेष्ठयात

१

आनन्दया कोठा। राधा खातायु भोसुला च्वंगु दु ववसं च्वंगु लासायु पयतुना। कोठाया क्षामानत तयातगु थाते मला बाँलाक। सुँ वल-ला धैथें राधाँ छक लुखा पाखे स्वै। भचा लङ्का सिलातगु ख्वा रुमारं हुहुँ आनन्द दुहाँ वै।

आनन्द- छाय्ले हानं धायेक धायेकं भोसुला च्वनागु ? न्हाय्पने गसुलि ग्वलेमाल लाकि छु ? धयागु नं मताला ?

राधा- (ल्हाती कपा दिकी) कंकिया कपा स्याना च्वनां च्वने मजी धुंकल

आनन्द– (रुमार छखे वांव्छया कोट काइ) ख, तोह ला ज्याछिगु हे तये सल का। कपा स्यागुला डाक्टरं नं सीका काये फैमखु छु

राधा– आम्थे हिस्यायेतला सुनां फै धका छित। उकेंला... (खाताय् छ्यँ दिका यन्त्रवत् ल्हातीं प्वा ती)

आनन्द– उकेंला, कपा स्यागुलि प्वा ती मागु

राधा– (भातयात छक वातां स्वै)

आनन्द– (ख थें निक) अकसर भिस्ते ल्वे हे अन्यागु ज्वी छु; पिलाक्वे ला थाहाँ वसा लप्पाय् चिकं बुके माला च्वनीगु

राधा– (छुं धाये मफया स्वया च्वनी)

आनन्द– छु स्वया च्वनागु ? हानं भिखा नं स्याइ। (फयूगु कोट बाँलक तिप्यँकी) हुँ, अड्डाय् वने लिबाइ। अले म्हुतु प्वाले सप्वां तिका तये माली

राधा– बरु अथे हे जूसां ज्यूगु का, थथे...

आनन्द– राध्चा, छंगु बपिक्वें दुने च्वंह्य धया लुसि ताह्राक जुल थें च्वं, आला धँवा नं दैन लाकि छु ?

रेणुका च्या कप ज्वना दुहाँ वै।

राधा– (हानं भोसुइ)

आनन्द– कारिन्दा जुया नं सुथे सुथे च्या त्वने दु धाइ! सुं दैवले थथे च्या हयेगु यायेमते (च्या कप काइ)

रेणुका– थ्व दाइ धैह्मला थन्यागु हे खँ जक ल्हायेत सिबाय्......

आनन्द– (च्या छघतु त्वना) छ थन्याह्म जाँच त्ययेका नं ब्वनेगु इले च्या दायेक ज्वीम्हेसिया दाजु का आ

रेणुका– दाइ धासा...(राधायात खना) ताताजुयात छु जुल हानं ?

आनन्द– (खाताय् पयतुना च्या त्वनी) मस्यु, गो! कपा स्यात धया च्वन, ल्हातं धासा प्वा तिया च्वन !

राधा– (तीजक ल्हा लिकया कपाले दिकी)

आनन्द– न्यना स्वरे छं हे। (छक च्या त्वना) लासा, अजि हथाय् जुल ला

रेणुका– (तताजुम्हेसिया न्ह्योने वनं) थौं नं बने लिबाइ

आनन्द– का, आ छ जाँच त्यह्म थन ताउतबक छाय्ले हानं ? छ नं भौ ज्वीका छु छु यायेमा स्यना च्वनागु ला ? का, का हुँ। बों हुँ तले वना

रेणुका– (छु धाये थें, छु धाये थें जुया पिहाँ वनी)

राधा– थथे हे न्ह्यसेंछ्वीका केहें मंजुपिन्त छ्यने सल गयेका तंदिसँ, अले याकनं धुसि ल्वीगु सी का छि

आनन्द– ख ला ख, खगु खँ धाल छं। (दना च्या कप बँय् तै) छन्त मुले तयाबले थथे तुति हे कछि दाल, आ हानं......

राधा– (तमं) छु धया दियागु थ्व ?

आनन्द– (झन तसलं) राधा, आपा अप्पो खँ ल्हाना च्वने मते, म्हुतु ज्यली। (लुखा क्वे च्वंगु लाकां काइ) पसि सिने मात्रं मिसा ज्वीमखु मिसायात मागु गुण नं दयेकि

राधा– मिसा ज्वीत छु, सप प्वीका ज्वीमा मखुला ? का पुया दिसं। (दनी) जि ला छु हँ, छिगु खल्तीं च्वंगु दां मखुला, यबले पिकया दिसँ, मयसा थिया हे दीमते, दसा खचं नयाना

व्छैदिसँ, अञ्ज जुले नं पाना व्छैदिसँ

आनन्द– ख ला ख, दाँ ख, तर खोंगु पत्ती का। (लाकाँन्ह्याइ) मखु आ छु याये माल धैह्य ले छ ?

तजं हार्मोनियमया स लिसे रेणुकाया म्ये ताये दै वै ।

राधा– (छक तले पाखे ध्यान वनी अन्तर छि सत्ताँ स्यू, औमचा धायेवं प्याखं स्यना तैह्य माक जा मखु

आनन्द– (लाकाँ मतोतुसे हे लासाय् फयतु वनी) आ सुनाँ जक दबुजः थना प्याखं ह्वीके त्यनले छन्त ? छु? कि इर्ष्याया तुँ दाज छंगु आम न्ह्यव्वी ?

राधा– (थुचुक्क फयतुना बी) थौं ला म्वाय्‌से, मा मागु ज्वी। जि ला भुतुली पला नं तवने मखु

आनन्द– अनिकाले ला ध्व छं मिगु हे बुद्धि चिकाज थें च्वं

राधा– अनिकाजे जक मखु, थन्यागु छेँया भुतुली ला सहकाले नं सुं भमस्तेसं थगु दा नायेक ज्वी मखु

आनन्द– (दनी) दा नाया गना वनी धैगु धन्दा दुसा, म्वाज का हुँ, फाचिया दा हया म्ह छंह्य तिलितिलि मिङ्क ब्वीका बी का (पिहाँ वनते स्वै)

राधा– आम्थे हे जक धै च्वना दिया ख सत्ताँ स्यना वंगु। थौंला ययथे ज्वीमा। न्हिछि न्हिछि थथे सास हे मदिक ज्वीत सुयाँ च्य नं ला मखु जि

आनन्द– सुयाँ च्य मखुसा छ सुयाँ द्य नं ला मखु

राधा– (भचा ख्वख्व भख्व धाइ) छि नं ला बिचा याना दी माली-

गुलिस्याँ न्हिच्छि न्हिच्छि थ ययथे, कंपिनि ह्यं ह्य मजू

आनन्द– थन आ सुनाँ भुजि ख्याना प्वा थना च्वंगु दुले ? छु ? छ जक प्यवचे गुँई धुँ लाना जुयाह्य लाकि ?

राधा– जिला छिकिपिनि जाले वयने धुंकूह्य न्या मखुला ? जि छु धका फै व...

माँ दुहाँ वै। रेणुकाया म्ये ताये मदये धुँकी ।

आनन्द– (माँयात खनेवं कलानाप) हुँ, कोबुइँ, छु हाला च्वनागु वं ? लिवाइ धैगुला ख्या थें का थ्वया

राधा– (दनी, हानं खाताय् भोसू वनी)

आनन्द– अञ्ज धैगु छुं नुगले दुहाँ वंला थ्वया ? (कलाया थाय्‌वनी) कि स्वं छुना वा आम न्हासे, न्हि न्हि लड्‌डु ल्वसुका तये

माँ– थौं नं थछें वने धया च्वंह्य लाकि छु थ्व ?

आनन्द– लिहाँ हे मवेक वना ब्यूगु जूसा ला ज्यूगु ख, गो

माँ– का, का, हुँ मि च्याक हुँ। रेणुकाया वने हथाय् ज्वी धुंकल। (काय्‌यात वयना) वयात नं लिबाइन। जि थ्वी फुगु मखु। रेणुकाया जाँच सिमधतले च्यान्हु झिन्हु भा गन नँ वने म्वानि

रेणुका नं थ्यंक वै ।

रेणुका– मां, जिला ल्वहे मनाच्वंगु। केशरयाथाय् सफू का वने मानि जि थौं। जिला मनसें सां वने। लिहाँ वया नये बरू, आतले मि च्यागु नं मखुनि

माँ– मागु धका खँ ल्हायेगु। मनसे नं सने फैला ? ब्वने फैला ?

(थगु पुलाँगु म्हिचाँ ताचाप्वाँथ् लिकया बिया) कुने भण्डारे जाकि लिकया हयाव्यु ना । वं मि च्याक वनी । (बिइ, भौनाप) हुँ याकनं । (रेणुका वनी) रेणुकाया जाँच सिधयेवं यक्क्व च्वं हुँ रे थछें । भौमचा धैपि नं श्राम्वे जिराहा ज्वी त्यला ?

माँ वनी, राधां छक स्वै, हानं आलपसे थें भोसु वनी ।

आनन्द- आ, हानं छु जप याय् त्यनागुले ? मन्त्र याना ज्वनागु लाकि-परमेश्वर द याकनं थछें व्वेका यंकि धका ?

केशर लुखाय् थ्यंक वइ । आनन्दं वयात खनि मखु ।

राधा- (जुरुक्क दनी) छिकपिनि छें भमस्त धैपिला लाहि हे मदुनि का । छम्हु आ दुगु क्वें तक नं च्वला त्वंके माली तिनि का । कपा स्यासाँ सुयाँ च्यूता मदु, प्वा स्यासाँ त्या मदु । सुयाँ धासा जा थ्वी मालकि जाँच दु, आख ब्वने मा । हानं भण्डारे दुहाँ वनेबले भौमचात जक वा त्याइपि छुँत थें, म्हाय्मस्त चाइँ लक्ष्मी का

आनन्द- का, का, गात, प्वा जाल, अप्पो लह्वये म्वाल

केशर पिनेसं दनी स्वया च्वंगु दु ।

राधा- (तमं पिहाँ वनी) स्वै छि आम हे तालं

आनन्द- (लिफ स्वया बोबी त्यंम्ह, केशर खना) अहो केशर, वा, दुहाँ वा । नकतिनि छु मस्यु सफू छगू का वने भानि धका नाँ कया

च्वंगु रेगुकां

केशर- व थबेत तक नं मवगुलि जि हे ज्वना वया

आनन्द- दुहाँ वा रे, फ्यतु, जि नं थत्थें वये छु

रेणुका वै ।

रेणुका- जि हे वये त्यनागु (दुने वना च्या कप काइ)

आनन्द- द लिबात, जि वने न्हि ? (वनी)

रेणुका- (च्या कप छखे दिका केशरयाके सफू काइ) स्वे, सफू हयागु ख?

केशर- (बिइ, भचा गंभीर ज्वी) रेणु, छं थुगती नं पास जुया नै खवा मव का

रेणुका- छाय् ?

केशर- जिके त्यनेगु मखु । इमान्दारीपूर्वक छं थके हे न्यँ

रेणुका- (स कूया पौत प्वीका स्वइ)

केशर- थुलि हथासं थथे थत गृहस्थीया त्वहँते च्वल धासा छं थगु जीवनयात नं याकनं हे फुका व्छै का

रेणुका- छाय् ? छु जुल धका ?

केशर- न्हिया न्हिथं थथे कचकच व क्याउँक्याउँ याका च्वना छं ब्वने नँ मास्ते वला थें मस्यु !

रेणुका (च्या कप काइ) म्वाल, त्वता व्छ आम खँ । जि थगु लँ लिना च्वनेका छु

केशर- थ थगु लँ ला सकलें ली स, तर सुनानं वया पं मवसा ख का । लँय् ज्वी स्वया नं लँय् च्वंगु त्वह चीके थाकु, रेणुका (लुखा खल्वी फ्यत्वी)

रेणुका– आम्कन छाय् ? कि दुहाँ वये मा, कि तले वने नु

केशर– म्हाल, (दनी) द नं लिबाइ, जि ला थम्हँ तु जा थू वने मानि। (अन्तर) दला बरु थथे याकमिं जुया च्वनागु हे याउँसे च्वं थथे झिखें खिचां वी थें ख्वाख्वा त्याका च्वनेंला

राधा अन वै। केशरं लँ त्वता बो : राधा कोठाय् दुहाँ वना अन च्वंगु दमार काइ।

राधा– तले सफूत त्याइ छु

रेणुका– (छुँ मधासे पिहाँ वनी)

केशर– (वंम्ह रेणुका नाप थुखे वया) जि नं वने नि ?

रेणुका– (छु धाल तायेँ दै मखु)

रेणुका– (सती) केशर काजि, थन झासँ

केशर– (लुखा खल्वी दं वनी), छाय् ?

राधा– (न्ह्यने वइ) छि जिगु ज्या छता याना बिया दिसँ रे

केशर– छु ज्या ?

राधा– छि ब्वं झायेबले लँय्सं ला ज्वी, जिमि ककायात थौंकन्हे हे थन छक झाँस धैबिया दिसँ रे

केशर– हस् (वनेत लिफ स्वै)

आनन्द त्वाक्क थ्यङ्क वै।

आनन्द– वने त्यना ला केशर ? आसे, जि नं वने नापं। (कोठाय् दुहाँ वनी) जात हे काये लोमन का

केशर– सुयागु जात ?

आनन्द– सुयागु ज्वी आ। केहें मैंजुयागु का। मनुखं जन्म काये जक मा थन, गुलिखे म्वामदुगु दशाँ कवै। (फुङ्ग तलं जात लिकाइ) मिजं जुया जन्म कायेगु ला न्यव न्ह्याये मागुला मस्यु थ्व मिस्ते जक पिखालुखुं पिहाँ मवंसां ज्यूगु थासे। (कलानाप) छि हानं थन छाय्ले ? भुतुलि ख्याम्वरा दुहाँ वल लाकि छु ?

राधा– उँ !

आनन्द– ज्यना बुत लाकि तं हे मलंनि ?

राधा– (भातयात ज्वेपिया स्वइ)

आनन्द– यालि जुया वनी, मैंसाहेब, भातपिन्त आम्थे गिद्ध मिखाँ स्वेमते

केशर– रेणुकाया जात छु यायेत, आन्दाइ ?

आनन्द– छं मस्युला ? त्यासे जुलकि म्ह्याय्मस्तेत छें पितिना छ्वे मानि। (कलानाप) का, बिदा जुलका। आम क्रुद्ध मूर्ति स्वया च्वन कि म्हुत्वी खैं दासि वये य

राधा– ख्वाले दंक थुकलं बिया दिसँ रे अय्सा

आनन्द– खजा अथे हे याये मागु ख, तर छु याये न्ह्याबलेंहें नापं च्वने माह्म नवै धका घच्चा का

राधा– गथे जक कति की फुह्म थें

आनन्द– कति कियागु मखु, मैंसाहेब, छन्त जि ला थगु चति म्वाका तैंगु दु। जिगु कपाले चति गनकि छिगु नं ख्वा सुकुचिनी ! न्ह्याच तीजक थना व्छे माल, आ ध्वाना व्छे माल लाकि छु तले ? अले तले हे तया धालिमे विना तये मातीन थें

राधा– (भातया ख्वा स्वस्वं मिखाय् ख्वबि ललच्वाना वै)

आनन्द– (केशरयात लक्ष याना, कलानाप) थथेंत खँ ल्हाना च्वने मासा दुने तया ला खँ ल्हायेमा ! लुखा खल्वी थना

केशर– (मातले जुया च्वंगु खँ छुं हे मता थें) रेणुकाया जात गन थंकेगु, आन्दाइ ?

आनन्द– बनेका नु छ नं। (कलानाप) आला च्वबि दु, यक्व पो हा मिखाय्, लिपा आन्द्रा नापं गना सुकू चिना वन कि धासा

आनन्द हाहां पिहां वनी। वयानापं केशर नं। राधा थुचुक्क प्यतुना ह्विकुंहिकु लनी।

२

आनन्द दुहां वया लाकां-कोठ तोती। कोठा थहे। लुखां पिने रेणुका व केशर च्वने दं।

आनन्द– (सती) रेणुका !

रेणुका– छाय् दाइ ? (दुहां वै)

आनन्द– छिंपि निम्हेसिया जो ला द्यवं हे फाये फैमखु हं

रेणुका– ध्व दाइ धासा (वनेत स्वै)

आनन्द– (तोतुगु कोट काइ) अय्, थन स्व। थ्व्या मखु नानी, थथे लाया मं फाये ज्यूंपि ल्वीगु तधंगु भाग्यया खँ ख। (कोटया खल्ती वाली, केशर नाप) दुहां वा रे, केशर। छाय् पिने ? था च्वे भपिह्य ला छ नं मखुला

केशर– (दुहां वया न्हिला बीत स्वइ)

रेणुका– (बिचित्र मिखां छक केशरयात स्वै)

ज्या मछि थें च्वना रेणुका लासाय् द्यने च्वंगु सफू कया ब्वीका स्वै ।

आनन्द- (केहें पाखे स्वया न्ह्यज्याइ) आ थ्व जाँच छगु सिधयेके ब्यु, अले

राधा वया लुखाय् च्वना स्वया च्वनी ।

रेणुका- (लागि चाया) ह्माँ दाइला, गथे जक...

आनन्द- (कोटं न्यातका दाँ लिकाइ) आला यत्ये धा । लिपा भात वने धुंका सतके हयेबले नं म्हाँ धाल कि जक ! (अयें न्हिली) ना थ्व, छं सफू न्याये माल धैंगु मखुला ? (काइ) गुलि धायेगु छन्त ? न्ह्यागु मासाँ जित धा धका । अथे बुरिह्म मानं छन्त गन कया बी ? (थुखे वै, पिने कलायात खनि) अहो, मैंसाहेब नं थन हे दीगु ला ?

वातावरण भचा वाताँ च्वनी ।

रेणुका- (फस्स्वया वनी)

यन्त्रवत् केशर नं पिहाँ वनी ।

आनन्द- (सती) ए राध्चा, थन स्व

राधा- (दुहाँ वै)

आनन्द- (ल्हाती च्वंगु कोट लासाय् तै बी) ए, छं केहेंभत यात छाय् आपाय्चो महियागु हँ ?

राधा- ख महियागु, कोठाय् दुहाँ वैह्म केहेंयात दाँपो ब्युगु स्व वैह्म जुल का ? छि थें का जि ? थ कलायात छसा पर्सि न्याना बी मफु, कतया ज्वीह्म केहें या ब्याहा यायेत चति हायेक ज्वीह्म

आनन्द- न्हुगु पर्सि सिना हानं भमचा ज्वी मास्ते वल ला ले अपायचो ?

राधा- ख, सा स्याना धुँ लहि मास्ते वल का । (थहे नापथें) जन्मे छजु वस तैबी म्वा ! (अन्तर)थौं थछें सतके हगु, न्हाच छि मदी । कन्हे

आनन्द- न्हाच हे छाय् मझायाले ? जिके छया न्यना च्वने मालं धका ! छें क्वे मोटर दिके हयेफुह्म भात खसा धका

राधा- आम्थे हिनू माला खँ ल्हायेत ला छित सुनाँ फै धका

आनन्द- (बना हानं कोट काइ, अनसं पयतुइ) गय् नाय्चुपि थें ज्वगु छंगु आम म्हुतु, हँ ?

राधा- त्वते धुंगु कोट छाय्ले हानं ? थौंला खल्ति क्यातुथें, गुइ धका ग्यात लाकि छु ?

आनन्द- (खल्ति छपो नोट लिकाइ, कोट अथें तै बी) गुइ धका ला मखु, छुं स्याइ धका ग्यात का

राधा- थुग्सी ला द तै बी, पर्सि न्याना बी धागु दु, खला ?

आनन्द- (नोट निनी) ख, म्हुतुसि पाकां सुया तयेगु खसा जा

राधा- उ, स्व, हानं अन्या अन्यागु न्या लायेगु खं ल्हाना हल का

आनन्द- छ मनू नयेगु खं ल्हाइम्हेसित छु धायेगु ले ?

राधा- (ह्लोने वनी) थुग्सीला सत्य नं आम्थे धैदी दैमखु । जिगु म्हे च्वंगु वस-तिसा छिगु हे इज्जत मखुला ?

आनन्द- थौंकन्हे जाबा कारिन्दाया नं इज्जत च्वनेमा धैगु दुला ? व नं कलाया म्हेच्वंगु वसते !

राधा- (पयतुना भातया देपा ल्हा ज्वनी) सत्य नं मज्यू थुग्सीला । नये-

थये धैगु जकं थगु इच्छा ज्वी फै, लाये-तो धैगु ला कर्पिनि इच्छा। म्ह्यायर्ले थये म्वाथ वीं जुया भुयां छु धाई जला खलां हे ?

आनन्द– धाईपि जला खलाया म्हे छक गजलें ववथीक स्वला छं ? खिमिलो ख्यूँल धागुली मतं गबलें च्यूता तया चवने म्वा।
(दनी, सती) रेणुका, ए रेणुका

रेणुका– (नैपथ्यं) ज्वउ, दाइ

राधा– (दना भातया ल्हा ज्वं वनी) का, आम छु याना दी स्वनागु छि ? स्वै दिसँ

आनन्द– (भचा तमं च्याना च्छै बी) राधा, ध्व छें ख, सत मखु ! छें मां दनी। छ जिह्म कलाजक ख, छें या हामा मखुनि ! नाजायज फायदा कायेत स्वे मते

राधा– (लिबिला कूर मिखां) नाजायज कायदा ! थगु धुकुती कंकिया तालं ग्वै दिसँ, स्वैका छि

रेणुका– (मन वै) छाय् दाइ ?

आनन्द– मांया छु याना च्वन ? केशर लिहाँ वनलां?

रेणुका– मांया ह्यगुव मयेका च्वं। केशर लिहाँ वनीर

आनन्द– छु जुल मांयात?

रेणुका– मस्यु, मखा छें थाहाँ वल थें, च्वा स्यांका च्वन (राधायात स्वै) तताजुं सुयंनितें छुं मनने च्वं धका धै च्वंगु

आनन्द– छु ? छुं मननि ? (कजानाप) अरि चाल लाकि छुले ? कि वृत च्वनागु भगवान तंगुलु सत्यनारायणयागु ?

राधा– (कन हीमी थाइ)

आनन्द– कि भात सित धका विरह यानागु ? (केहें नाप) छिमि नं छुं मनेका मखुला अयसा ?

रेणुका– जिला नकतिनि दुहाँ वया। दाइया छु भपिगुले ?

आनन्द– जि नया वये धुन पासापि नाप। ना, थौं ध्व किस्ता थगु। (दाँ बी) मांयात बी यंकि

रेणुका– (दां काइ) मां यात छु नके ? म्हाच भचा

आनन्द– (केहें या ल्हातं नितका नोट काइ) कीगु छें नं भुखाय् ब्वेत आ आपा म्वाल का। (दी) थबेती ज्वी धुंकल पस चाइ तिनिला आ ! छेंयापि मनुत हे थथे तान्तितगोजा जुसेंलि, धुकुती च्वगु मरिकसि तज्ज्यायेत गवेत हे माली आ ! हुँ, केशरयात कुने च्छै हिं

रेणुका पिहाँ वनी ।

राधा– (ख्वखना ख्वाल त्वल स्वया) छि गन्याह्म थें, हला ! थ थ कत धैगु छुं हे मस्युह्म

आनन्द– ख, लिपा सीका राध्या, छं जि गन्याह्मं। छ नं ला छन्हु सुयाँ माजु ज्वी मानिम्ह ख नि

राधा– (भचातले नवाये फैमखु) ख, जि म्ह्याय्मचा जुतले द थछेंयापिसं भौमचा ज्वी मानिम्ह छ धका चिना तल, आ भौमचा ज्वीका माजु जुइ मानि धका ख्याना तैदिसँ छि ! अले माजु ज्वी धुंका सीमानिह्म धका ग्याना च्वनेका जि थथह्यं नं !

आनन्द– राध्या, ध्व खँ छं लोमंके मते – छ थये ह्यवं निसें नं ध्व छें मनूत च्वं दु

राधा– जि नं ला थन वये न्ह्य थ छें दुह्य ख नि । (ख्वे थें, ख्वे थें) दुवाते वाना तह्य खिचा लाना हगुला मखुनि छि

म्हं मफुम्ह मां दुहाँ वै ।

मां– (ल्हाती च्वंगु नोट प्वाँय् बीत स्वया) बाबु, थ्व छंगु कमाइ द छु यायेत ? सनू होख्खनीगु मालयात दुथनां छु याये ? ना, थ्व छंके हे ति । बीमाम्हेसित ब्यु । छिला छिला प्वाथे घाना जुयागु छन्त च्य यायेत जा मखुनि ! खि–च्व कया ब्वलंकागु छंगु हिं त्वनेतला मखुनि ! कायमचा खन धका तितिपापा याना तयागु छें भूत थने धका स्वयागु जा मखुनि ! ना, ना

आनन्द– माँ, हानं छं नं थ्व छु खँ ल्हा वया च्वनागु ले ?

केशर अन वइ ।

केशर– सता दियागु ला ?

आन्नद– (माँ नाप) मफुम्ह मनू थन छाय् आ ? हुँ, थाहाँ हुँ । (थगु ल्हातं तीजक ब्छैबीत स्वै) केशर, छी छक पिनें तवक वना वो, नु

केशर– जि नं वने त्यल छु

आनन्द– (लाकां न्हाइ) छ उखें तुं हुँ रे, अनसंला खनि

आनन्द ब केशर पिहाँ वनो ।

माँ– भौचमा जुया च्वना थ्व हे ला छंगु फह ? गुलि क्वमिलु जुया च्वनेमाह्य ! गुलि नाइसे च्वनेमाह्य । खका, छंगु क्वस आपा दु का, व जिम्सं छंके फ्वना कयागु न जा मखुनि ! उकें हे कोचीका च्वने मालं नं जा मदुनि

राधा– (छखें ध्याकुलिना हिकुहिकु लनी)

माँ– कंकिया छें वया मां व काय् फायेत स्वेगु जा मखुनि भमस्तेसं धैगु । थछें छुहे हक मदयेका वंचा खिचा पितिना व्छे थें पितिना हगु लुमंकि । हानं कपिन्त नं न्या जुल धासा अप्पां दारेयाना स्याना बी । (अन्तर) वनं भातं लिथु हगु जुसां छगु का । पिलि–मायलि , माजु बाजुपिसं ख्वाख्वा त्यागु जुसां छगु का, चो नि एो, थथे हिंकाम्ह भगवती थें दिगिदिगि खाना जुयेत ज्या नि खँ ! लुमंकिसा, छें हने मापिसं मययेकल कि छंगु छु गति ज्वी ?

राधा– (मफु मफु) सुयाँ जि मयसा जिं जक सकसितं ययेका च्वनेमा धैगु नं जा मदुनि

माँ– अँ, अले उगु अवस्थाय् छं वनेगु थाय् गनले, धासा ? यायेगु छु ले छं ? थछें वंसा सकस्यां लाय् ब्बी । मेथाय्–

रेणुका दुहां वै ।

रेणुका– (वदेवं) छु हाला च्वनागु आम ? हानं लासाय् पेपुना च्वने माल धका ला ?

माँ– (ल्हाती च्वंगु नोट पो राधाया न्हचने वान्छया बी) ना, थ्व छिम्भातया कमाइ ख, छं हे सोथने मास्ते वसा अपयूचकं

राधा– (हिकुहिकु लनि, नोट पँ उखे च्वाना व्छै)

ताउत दृश्य मौन जुया च्वनी ।

रेणुका– (साला यंकेत स्वया) तुरिरे मां, छु याना च्वनगु छ थन ? द ला साप लिबाय् धुंकल । उलिमछि

माँ– छ छु या वया च्वनाह्याले थन ? सुंक तले च्वना ब्वना मच्वंसे

रेणुका- अमि कला-भातया त्वाप्वी छं नं छाय् कथा स्यांका जुये माल ले हानं ? अमि मसीतल्ले नापं व्हना च्वं मापिन्त-अमि थथति की ज्वीला गबजें ?

माँ- ख, छें धैगु न्हचाबलें कला व भातयागु हे जक जुया च्वंसा जा

आनन्द थ्यङ्क वै ।

आनन्द- (आंका तोता दुहां वै) आतले छु, महाभारत मफुनिगुला ले ? (ल्हाती च्वंगु पो केहेंयात बी) ना, थुके सकताँ दु । दुरु त्यायेगु मन्त्र । मांयात तले यंका नके यंकि । द छुं माल, जि पासांपि नाप नै वये धुन । (कलायात लक्ष याना) वेकयात छुं हये म्वा, हल कि बरु जि ! (कोट तोती) जीवनं कला ब्याहा यायेगु चां न्हि कथा स्यांकेत मखु

माँ- भौमस्त मभिन कि छें स्यनका

आनन्द- (खना) थ्व नोट छाय्ले हानं थन ? (कया बी) ना, (काइ) का थाहाँ हुँ ! छें धैगु न्ह्याह्म मभिन कि नं स्यनका

माँ भुनुभुनु हाहाँ थिहाँ वनो । नापं रेणुका नं ।

आनन्द- मिस्तसें सुथंनिसे छुं मनसे अनसन च्वना सत्याग्रह याइगु छें भि ज्वीमखु, राधा

राधा- न्हिच्छि न्हिच्छि नुगपा होगङ्का च्वने मासेंलि नसानिसाया छु प्रयोजन ?

आनन्द- (भचा त्वलं स्वै) मखु, छं थुगु किचयात थंह्मतुं छाय् थथे लसि भापया च्वनागु हँ ? सुनां छु या बगु दु छन्त ? जि

छन्त छु खँय् स्याना तयागु दु ? नकें त्वंकें स्याना तया लाकि ?

राधा- नये त्वने स्वया तधंगु खँ मेगु छता नं दु । थछें सकसितं, दक्को फुक्कं तोता मिसा भातपिथाय् वनी । अन छु वं दतं-फतं थत नं फुक बनेगु ला ?

आनन्द- छु ?

राधा- छु आ ? न्हचलं चातले भ्वातिं थें, थछें तकनं छक वने दुगु मखु । (दनी) छि हे धैदिसँ सा, थन जिगु छु भा दु ?

आनन्द- (खल्ती च्वंगु पो छपो लिकाइ) का, का म्वाल, आवंलि न्हचावलें दँ जक दना जुले । कि खंक फुक्कँ घये सुना जु । (ल्हाति च्वंगु पो क्वे च्वंगु लासाय् वान्छया बी) ना थ्व, च्वँ अन, (थ छाताय् गोतुला फाङ्गा फाइ) न, घँ

राधा- मय, छि हे भपि

आनन्द- (फाङ्गा उला) हानं जिगु दनाच्वंह्म तँया धुँयात छाय् थने त्यनागु ले ?

राधा- फासँ रे छि नं न्या फासँ; सक्लें जाना, अनं अपु, पं वैपि सुं दुगु मखु

आनन्द- (तमं भचा त्वले जुया) राधा (अन्तर) वा, अन फ्यतु । खिपतं चिना कोथये धुंकूह्म मे थें आपा हाला च्वने मतें

राधा- (मय मय अन फ्यतु वनी)

आनन्द- मिसात मभिगु छें म्वाम्वाकं मनूत च्वंगु मसाँ ख धैगु सीकि । (हानं च्वथ्रङ्ग फाया फस्वै) नै व्छ धाम

राधा- (व पो फ्यना उके च्वंगु मरि छता ल्हाती काइ) मि छुयात

मनै ! ही जक चायेकल कि सु जक वें मज्वी ! अप्पाँ कयेकुसिनी गुगु न्हाय्कं जक तमज्याइ ! (मरि छक वान्याइ) गुलि जक ज्या मछिगु ध्व ! सास चव्बुक मिखवाना जा थू वनेमा थह्मँ, थले जाकि तूवनं धासा मज्यू ! (अन्तर) गुह्म मिसां थ भातया छें स्यंकेत स्वै ? न जक नयेदत धायेवं सुजक धैम्हेसिया यै ध्व मज्यू व मज्यू धायेका सच्छि व च्याता खं च्वले च्यू थें चिका च्वने ? सु जक धाम्हेसिया यै ? (हानं छपा मरि काइ, उखे आनन्द फाता पुली) कपिनिह्म ज्वीह्म म्ह्याय्मचायात धुकूपिकू लरहाये धैगु छु चलन ध्व ? मसीतल्ले हना च्वने माह्म भातयात ल्वसुके यंकेत छु वं यक्व जिक्व ममुनीला ? (अन्तर, आनन्द हानं फाता पुली) व बुरि ज्वी धुंकुम्हेसित ला छुं मखुत का ! सास ल्यं दतले ध्याकूँचा लिना च्वनानं गात ! वदं मछि म्वाये मानि पिनि अले छु गति ज्वीगुले ? अले लिपा

आनन्द अनायास वाथक्क दनी ।

आनन्द– (न्ह्यनेसं च्वंगु कोट पाछाया, लाकां न्हचाना पिहाँ वनी खुरखुरु)

राधा– (भचा वातां च्वना दनी) गन व्यायेगु थबेती ?

लुखा पाखे वनी ।

३

कोठाया सामान ह्यचने लासाय् । कोठा चहे, आनन्दयागु । अन मां, नकतिनि दुहांवह्म । सुयातं मावह्म, तर मलुया पिहां वने त्यंह्म । रेणुका दुहां वै ।

मां– गो ? छिम्तताजु नं मदु

रेणुका– वला, कुने लोटा मदु, कयबे वनला

भचातले वातावरण मौन ज्वी ।

मां– आ झीगु छें स्यन का,रेणुका

रेणुका– गन वंगु ज्वी आ व दाइधैह्म (अन्तर) नि चिच्छ अड्डाय समेहे मफयेका ल्याहां वा बहनी छु छु जक मन्त्र न्यंकल खै, अले

मां– भातं मां ज्वी मनंनिह्य कलाया खँ न्यनकि छें स्यन का न्हयाथाय् नं

रेणुका– गन वना द्यं दन ज्वी आ । कपिन्थय्, वना द्यं घनेगु बानि जुलकि जकं मनु मस्यूलिला का

मां– स्वैच्वँ रे आ दया की नं मयया वनी छु । की नाय नं च्वने मछुया वनी छु । कता नापं ल्वाना छें च्वंपि नाप लीगु मिजं-तय्सं न्हापां छक का, अले ला

रेणुका– अथे हे जुसा म्वाय्से का थ्रा । की वया छगू हे लाहि स्वयाँ मेपिं हे यना वंता मामाथे ज्वी का । स्वेनि, व तताजुचां छक गुलिं हे कवाना तै धका ! मनु मखु ता, छम्हेसित मयेकलधि सकसितं अथे हे याये सै वनी । अले

उखे लुखा पाखे लाबाक्क मनुत वंगु खने दै । खँ ल्हाना च्वंपि निम्हेसियां उखे हे ध्यान वनी ।

मां– छिमि तताजु थें (थ्वास थ्वास मुसु वै)

रेणुका– खै छु, खँ न्यं वैच्वंगु ज्वी का । (स्व वनी,) मति छ्वग्गी धुंकुह्म (पिहां वनी, भचा जाय्का दुहां वै) ख छु, क्वां वन थें का हानं । म्हेह्म छह्म नं दु थें च्वं ! स्वे सु थें, जि स्वै वे

मां– म्वा, म्वा

रेणुका वंगु केशर दुहाँ वगु पालाइ । निम्हं धोद्धिक नापलाइ ।

रेणुका– धुने सु वैच्वंगु, खँ ला ?

केशर– तताजुया बना थें (लुखाय्संतुं दना च्वनी)

मां व म्ह्याय्या छक मिखा ल्वाइ ।

मां– जात प्वला च्वंगु ज्वीका कम्हेसित । जिमि अबु दालाय् दु धाये अप्पो छु याये सै हँ थौंवन्हेयापि भौमरत

रेणुका– थयाके छुं यायेगु हुति दसा धका । भातया छें हपला, थछें छपला ! मेथाय् गनं च्वीगु लँ दसा धका ! (केशर नाप) दाइ नापलाला ?

केशर– अहँ, दया अड्डायापि पासापिन्थाय् नं मदु

रेणुका– (गन वनले धेथें स्वै)

मां– ग्वाखंप्वाचाय् मन्ह्यं ह्मइखुन्चा ब्वैच्वन ज्वीका आकाशे (वनेत) हुँ म्वाल, ब्वना च्वं हुँ थाहाँ वना

रेणुका– थौं नं हानं जा थ्वीह्म सु ले ? तताजु ला ?

मां– जि थ्वी, जि थ्वी ! छें या हामा धैह्म छु ? छें या ल्वाप्वी न्हना वनेत मखुला ? (मुसुवै, वनी)

रेणुका– ख, हानं मी च्वना

मां वने धुँकी ।

केशर– भुवाय् ब्वलकि समस्यां छक छें ल्वतेमा न्हि, रेणुका । (वनेत) छें बा वै स्वंगु खुसि दत्थ्वी फयतुना च्वनेगु मती तये मते

रेणुका– (न्ह्यने वनी) आसे रे, छाय् आवंनिसें

केशर– (दी) दला आ, भात्थें धाये धासा, छ खना हे ग्याना वये

धुंकल

रेणुका– छाय् ?

केशर– छाय् आ ? थत छक कार्यीक स्वयां लुमंकि सा। जि न्ह्याका धासां ज्युम्ह मखु छ। थगु ह्यय् थझ्ँ तुं मि तैचंम्ह खना न्ह्याह्यँ मगाइला ?

रेणुका– वना जि नँ स्य्। तर सीकतीकं सुंक चने मागु खँ आपा मदुना ? (विवा याना) दाइ छम्ह प्वीकाम्ह मनु थेँ जत्री धुंकल ! माँ अये बुरि जत्री धुंकल ! तताजु अन्याम्ह

केशर– रेणुका, (कठोरतापूर्वक) छंगु छेंया त्वें छ हे ख !

रेणुका– छाय् ? छाय् ? जिला सुरातं छु याना तैगु मदु। वहे तताजु छम्ह मखुना ? नत्रसा जित नं छु, न्ह्याबलें हे सुख जुया चवंगु दु

केशर– रेणुका, थौंया थ्व संसारे सुखिपिं मनुत हे दक्विसबे तधंगु त्वें ख। का, जिला वन

रेणुका– आसेनि, तले छकनि वने नु। जि व हिसाव भचा स्यना काये मानि

केशर– (वनं) थगु जीवनया त्या हे थुइका [काये मफु] छं, सफुति चवंगु हिसाब स्यनां छु याये ?

निम्हं वनो। भचातले कोठा व्हातां चवना चवनी। भचा जायेका खं ल्हाल्हाँ कका व बघा नापं राधा दुहाँ वै।

कका– क, थथेला छु धका याना तयेके दी धका जि थ म्हाय्चित? (कका तोती)

राधा– अमि मां व म्हाय् छप्पा जुया द गन्यागु गन्यागु धाइगु

कका– (क्वे चवंगु लासाय् फ्यतु दनी) म्हुल्वी धौ फिना तयाला ले छं जक ? फि वा थ्वै काये मफुला छं जक अमिगु ? (अन्तर) अले, अले छिमि भातं छुं मधाला ले ?

राधा– वं धा द जकं ख्वाख्वात्धाइ का, अमि न्ह्यने सास जक नं तयेफु धका ला

कका– वनं अयूसा न्हिच्यं छुना तम्ह खिवा थें का मखुला ? अले, सुथे बहनी नजा बांलाक नकूला ?

राधा– ऊँ, नकी ! अमि नया त्यं पुल्यं चिपचाप का

कका– अँ, छंगु हे उलिमछि कोस दुकया छंगु कक्वी स्वतिपाँय् ? थौं तक छेँ ज्या याइपिं नं सुं मतन्गि ला ?

राधा– ज्या याइपि छु याये‌त माल धका, जि द हे दुनि। सुथे दँ–वँ- सिबँ पु, लुखाखल्वी बँ यु। कोखं मदायेक नील कया हिँ, हानं स्वकु प्यकु ल हिं, जा थु, चिप स्यु, छेँ छख्खां बँ यु, बँ पु, दक्को वस ह्यु ! बहनी हानं

कका– (खँ त्वाथला) छिमि केहेंबतया जक छु ल्हा तुति कछि गाइगुला ले ? कि पुज्याना ततेमागु ?

राधा– वथा ला छु हँ, सुथंनिसें न्ह्यक स्वयां म्हुतु पकुचीम्ह थें भाउ यायेगु, त्वा हे थ्वेक हाला चनेगु, नया पिहाँ वनीम्ह

आख ब्वं वना धका ख्यूँका दुहाँ वेगु

कका– छिमि माजुले ?

राधा– अहो ककां, छन्हु बहनी चिकं बुक मवंसा, तुति तीक वने लौ-मंसा छें च्वने म्वायेकीम्ह का

कका– (आवेगं दनेत स्वै) अन्याम्हेसित तुति तीक वने बले तुति हे तोधुक म्वेहिला थके मफुला ले ?

राधा– (ख्वउवं) छें धुकुपिकुती गनं जि दुहाँ वने ज्यूगु मखु

कका– (वाथाक्क दनी) राधा, छु जक याका च्वनागु छं आम्थे ? द धा वे म्वाला छं 'थथे जुल य बा धका ? जि जक छं ब्बा हे मखुला ?

राधा– (थुचुवक फ्यत्वी) छें पिने पला तये खंसा खका । उकें ला मनु व्छैहये मागु । माँ मदु, बौ मदु ! दतंकतं छि हे छम्ह मखुला ?

कका– जिमि घरानाया इज्जत नं ला स्वेमा, छु याका च्वनागु आम्थे ? (छु याये, छु याये धै थें सनी) आसे, छिम्मात ला दुहां वेके ब्यु, जि थौं हे थ्व छें भुज्या थाना मथकूसा । छु धाये आ ? छ अमि भौमचा जक ख, म्याला तैतम्ह म्वातिला मखु

राधा– खत मखा छि थगु हें मिखां ? वयात छुं च्यूता दुगु मखु । न ला, मन ला ! सुनां छु धाल, सुनां छु यात न्यंके छुं ज्यूगु मखु

कका– गो, आ बरु गवेंती वैगु ख ? (खलित घडी लिकया

स्वै) लासा ज्यना नं या वैगु मखुला

राधा– अय्ला, वया ला छु, मयसा होटल नं दु, जि धका

कका– कि खैमखु, अड्डाय् वना नाप ला वने । (वना लांकां न्ह्याइ) पिया च्वनाँ खै मखुत । भन्हुया वंह्म गोंगया छु भा हँ । बरु छ नं थौं हे वा

मां अन तुरुवक थ्यङ्क वै ।

मां– छाय् ? छु जुल ? म्ह्याय्मचा नाप छाय् थपाय् थपाय् सलं हाला दियागु ?

राधा– (दना छखे अङ्गपाखे वना फस्वै)

कका– छु ज्वी आ । छि ला थुलि याकनं हे लोमंका दिल छनी थ भौ जुयाबलेसिया खँ

मां– छाय् ? जिमिला गब्लें थथे मजु । त्वा हे थ्वेक, ऋचा ब्वे जलाखला मुंक गबलें हाले म्वा । थगु छें छुंछां जुसा कंकिया न्हाय्पने वना गसुलिं सु वने म्वा गाबलें

कका– छु छि स्वे जि वया कपिं धका च्वना दियागुला ले ?

मां– थ व कत धैगु नातां करनीगु तुं ज्वीगु खँ मखु

कका– (छक्तमं) अय्सा, अय्सा छु कपाले च्वैतय् मागुला ले ?

मां– (राधा नाप) छ्निग निसेंगु चिप अथें तिनि । जा नं थ्वी म्वागुला ? अड्डाय् वने त्यलकि दुहाँ वै धैगुला स्युनि

कका– का, थ्व हे का लयासेंनि भमस्तेसं म जु दुगु छें गबले सुख सीमखु धैगु

मां- अय्सा पुज्याना तये यङ्का दिउँ रें छिकपिनि अपाय्चो योम्ह् म्ह्याय्मचायात

कका- (भचा आतां च्वनी) का, छि मिसाम्ह नाप छु खँ ल्हाना च्वनेगु ! राधा, वन का जि । (वँनं) छिम्सातला नाप लाये

मां- राधा, थ्व छंगु छु पह धैगु हं ? थन छन्त सुनां छु धाल ? (मुसु वै)

तले दिनिदिनि मिङ्क डान्स यागु ताये दै ।

राधा (इगान छक तले आकर्षित ज्वी)

मां- रेणुकाया जाँच सिनधतले मबुला छं थथे

राधा- (ख लाका कना) खै, जाँच ! मताला छि धर्लि हे त्वधुलि थें च्वंक, धू हे व्छारा। व्छारा वेक तले लंग्री तिनन्हूयें प्याव्वं हुला च्वंगु ? मताला जि सुथवछि सास चव्वुक्क वि हारें हाला च्वनीगु नं ? वहे ला जाँच ?

मां- वहे का, खँ ल्हासा चो नि पो ! अमि जाँचे म्ये नं हाले मा, प्याव्वं हुलेमा धैगु छ भुतुमैंचाँ छु स्यू !

राधा- खं ! जिमि पाजुया म्ह्याय्पिनि अन मजें वना व्वना च्वनंला छस हाले म्वा, । छक तुति संके म्वा । अमि गुलि अदप । (अन्तर) थन ला ययॅपि मिजंत नाप हर्रर हर्रर न्हिला जूसां छु मखु । मिसा मस्त जुया न्ह्याबले दुहाँ वसां छु मजु । चच्छि चच्छि –

मां- (हारे चाया) धत्, गन्यागु गोबरँ जागु न्ह्यपु छंगु ? खिचाखि ! (वनेत स्वै) का, छ भिह्म ययये याना च्वं ।

यसा थु हुँ, मयसा वने मते जा नं । जि फुगु मखु

राधा- थन थ्यङ्क वया द बो व्यु क्रायेला फु मखा छि । (ही चाइ) जिगु हे क्वस पो मदुगु जुसा थौं तकय् नये मखना न्हना वने धुंकल ज्वी

मां- (हानं न्ह्यनें वनी) थ्व खँ छं सुयात न्यंकेमाल धका लिसा कया च्वनागु ? (थुस् थुस् मुसु वै) छंगु हे क्वसलं जक प्वा थना थपाय्धिक जुयाह्य लाकि जि ? छंगु क्वस जि हे जक ध्यले बुला नया च्वना लाकि ? म्हिचां (ताचाप्वाँय् लिकाया न्ह्योने वान्व्छया बी) ना, छंगु तं, थ्व घसां दंसां घुकि, थ्व हे ताचाप्वाँय् मखुला ? का, छंगु सनु छं हे खँ हुँ

तले डान्स दी धुंकी । रेणुका अन वै ।

रेणुका- (वयेवं) अहो, मां ! थ्व छु याना च्वनागु ? मबूसा मबुतका जा। छु छं जक नये मागुला व ? छ म्हं मफुम्हेसित जक थ्व पीर छाय् ?

मां- (मद्दिक मुसु वैं)

रेणुका- (खना) थ्व ताचाप्वाँय् छाय्ले ? (फाइ) नु, तले नु, (मांयात घयेपुना काइ)

नकतिनि थ्यङ्क वम्ह आनन्द लुखा पिने दना खापां किका स्वया च्वनी ।

राधा- (भुनुभुनु हाला) पालंपा मखुला (थुखे पला छी)

रेणुका– (थुखे छुं या वम्हेसित थें तताजुयात ध्वाना च्छै) ख पालंपा । (राधा पसि तत क्यंका उखे वनी) छें दुहां वयेवं अन्याह्य हीरा थन्याम्ह भातयात ह्यङग्वा थें याना दी धुंकल ! आ ब्यागलं नं मच्वसें मजिगु याये त्यंगुला, मस्यु ! छेँया जग म्ह्ली धुंकल ! आ द नं महीम्ह जुल का मखुला ?

राधा– (उखे वना त्वलं स्वै च्वनी)

रेणुका– (मांयात घयेपुना यंकी) छुं स्युम्ह, सम्ह जुसा धका !

रेणुका व मां पिहाँ वने त्यंबखे आनन्दं लँ चिला बी । अबिसं आनन्दयात खनी मखु । अपिं वने धुंका आनन्द ह्यानं खने दै । छक लुखाय् हे दना वंपि पाखे स्वया च्वनी । उखे राधां उखें थुखें, लासा तले, ध्याकुने, बसइस मात्तु माली । लिक्वे च्वंगु पो छपो पयना स्वै । आनन्दं व नं स्वया च्वनी ।

राधा– (पोले मागु बस्तु मलू थें) का, पसि नं सुनाँ यंकल !

आताँ च्वना च्वनी ।

आनन्द– (दुहाँ वनी, ल्युने तुं) छाय् ? पसि सुनां यंकल ?

राधा– (थारा न्हुया लिफ स्वै, आताँ च्वनी)

आनन्द– (लुखा पाखे बना लाकाँ तोती) पसि छु यायेत माल ले ?

राधा– थौं चच्छि गन ले ? (फहिला) जि आ थ्व छें च्वने मखुत

आनन्द– छाय् ?

राधा– छाय् ख घौ पलख न्ह्य रुागु जुसा थगु हे मिखां खनिगुफा छि

आनन्द– का, अय्सा जि तस्सकं बांलागु प्याखँ स्वे मखनका, मखुला ? (हीमी चाइ) आ छिंपि मिस्तेसं छें मिजंतय्त सुत्रं म्वाये मजीगु प्याखं हुले धुनका, मखुला ? ख, बाँहे लात, कना धका न्ह्यात्रें क्वत्यता तैंपि, म्ह्याय्मस्त धका छें निंतिना च्छैपि, मां धका हि त्वना काइंपि मिजंतय्त छिम्सं छु धका चितासुक बिया तयेगु ? छिंपि

राधा– सत्रेकें माका थपिसं सक्सितं थथगु थासे तैतय्, अले सुनानं नुापा दाना हाना ज्वी माली मखु

आनन्द– खै, गुलिसितं मुगे, गुलिसितं छचने व गुलिसितं छाती तया ज्वी माली का । मखुला ? (तसलं) राधा, छ थ्व छें पिहाँ वने सा थत्यें हुँ, जि पने मखु ! तर छं थ्व नं सीकि, छ भौमचा ख, भातया छें मदुगु चितासुख छन्त थ्व संसारे गनं नं दै मखु

राधा– (थुत्रें उखें पसि माला च्वंम्ह दिना) जि भातया छें मय धैम नं ला मखु

आनन्द– छु धैनले सा श्रा ? भातया छें बासा लायेका ज्वी माल धैमला ले छ श्रा ? छु ?

राधा– (बो ब्युगु साप नुगले न्वखङ्का) बो ला द न्हनावंक हे बो बिया दिसं रे, अय्नं छि श्राम तं लंकें फैमखु थें ? मखुसा,

छु जि जक थह्म भातया सेवा याये मयैला ? (हाहाँ कन्ना-चाइपुक्क खवखना जुया वनी) दला, दला छि

रेणुका अन वै, अनायास ।

रेणुका– (वयेवं एक्कासी) दाइ, तले माँ सने हे मफये त्यंह्म हानं कुहाँ वैन ! हुँ रे, छ छक थाहाँ हुँ !

राधा– (थगु हे पइलं) द ला छि कोठाय् हया कुला तये धुंकुगु दु ! न्हिच्छि अङ्गाय् झासँ, चच्छि थथत्य.य् झासँ (हाहाँ पिहाँ वनी)

आनन्द– (आतले त्वलं स्वैच्वंह्म अप्रत्याशित सलं) रेणुका, छं स्वे आ जि स्यनका, मखुला ?

रेणुका– (इतमत कनी) छु ?

आनन्द– छं आम्थे धाइ धैगु जि म्हंगसे नं मखनागु का !

रेणुका– का, सुनाँ धाल छन्त आम्थे धका ?

आनन्द– छंगु म्हुतुंका, सुनाँ आ, मेपिं सुनाँ धाइ ? धलिमं नवा वैला ? (थ हे नाप थें) हीरा हेङ्ग्वा ज्वी धुंकूम्हे-सित आ छं मि तये मास्ते दया ज्वी का

रेणुका (साप ग्याइ) मागु धका खँ ल्हायेगु !

आनन्द– स्यने धुंकूम्हेसिया म्हुतुं मागु खँ पिहाँ वै मखु ! हुँ, म्वाल थाहाँ हुँ

रेणुका वाताँ चवना पिहाँ वनी । आनन्दया छु याये छु याये ज्वी । राधा दुहाँ वै ।

राधा– गय् च्वँ जिम्सं धैगु ? कारिन्दायात इज्जत म्वा, मखुला ? आ च्वनेगु छें नं म्वालिन का ! हिचति हायेका मुना तैगु सम्पत्ति सिंत्ति सिंत्ति अन्याह्म केहेंयात ब्बंका, मोज याका, कंकित लल्हाना थगु गा थम्हंतुं म्हुया

आनन्द– (साप तमं) राधा

राधा– उलि का छि, जितला यसा स्याना हे दिसं रे, बो जक बीगु ला छु ?

आनन्द– (कोत तोता वान्छ्या बी) साप ल्वस का आ ! ल्वाकीह्म व ल्वाना च्वँनिपिं ! साप ल्वस आ ! सत्ताँ चूलात ! ल्वाना च्वं आ ! खूब ल्वाना च्वँ ! अले थथगु ब्व कया खुब मोज याना च्वँ ! जिगु ला न्ह्यप्वी हे छं दुहाँ मवने धुंकल ! ज्यू ! छें च्वना सकसितं थयुकहे दुखँ कंगु खसा, दक्व छें थुना व्छ ! (हाहाँ पिहाँ वनी)

४

छाती थ्यङ्क फाङगाँ फाया आनन्द थगु कोठाय् गोतुला च्वंगु दु । क्वे च्वंगु लासा नकतिनि सुं द्यना दनावंगु थें च्वं । न्ह्यनेलागु न्ह्यने लाथाय् लाना च्वंगु दु । भचा लङ्का रेणुका दुहाँ वै ल्हाती लुफि ज्वना । त्वलं स्वैच्वंह्म आनन्दया ध्यान व पाखे आकर्षित ज्वी । आतल्ले वातावरण ग्यानापुक्क शान्त !

रेणुका– मदु, उखे छें नं मदु । क्वे छें नं मव हँ । (क्वेच्वंगु लासा सुचुकेत स्वै तुफि वँय् तया) म्वाःल का हुं, थ छें वन ज्वीका । छ ख्वा स्यु हुँ । जि हे वना जा थुया बीका

आनन्द– (मय थें, ज्यामछि थें) म्वाल सने मते हुँ । (मू पुगा लिफ स्वै) थाहां हुँ

रेणुका– अले जि वना सता है बी का (तुफि कया बँ प्वी)

आनन्द– म्वा । जि हे सतके व्छे धुन । (थुखे स्वै) छाय्ले हानं सना च्वनागु ? (दना तुफि थगु ल्हाती काई) बों हुँ छ ब्यने माम्हेसिया

रेणुका– व हे वने नि । छाय् वसिबँ याना तये धयाँ

आनन्द– (छुं धाये थें, धाये थें त्वलं स्वया लुखा तक्क वनी, तुफि पिने वान्छ्वै बी) वयागु पसि छाय् कयागु छं वयाके न्यँहे मल्यँसें ?

रेणुका– (भचा ज्या मछि थें ज्वी) जि, जि, मसि वाना हीके व्छैगु, धोबें हये धुंकल छु तले

आनन्द– (भुनुभुनु हाला पिहाँ वनी) कन्हे कंस ज्वीवले ग्वी, अले हानं ज्वगितय्त बिया व्छले

रेणुका– (वंम्ह दाजुयात गर्खेसेच्वंक वातां स्वै च्वनी)

भचा लंका केशर अन थ्यंक वई ।

केशर– (लुखासं) आन्दाइ गो ?

रेणुका– तले वाल । दुहाँ वसाँ ज्युनि । थत्थें कुहाँ वाइ

केशर– (लाकाँ त्वया दुहाँ वई) का, तताजुला झाये मखु हँ

रेणुका– छाय् ? आ मनं वैगु ला ?

केशर– जि न्हाच हे थन वे धुंगु नि । आन्दाइ नं अन व्छै दिल । तताजु लाखे आ व्याग्लं च्वनेगु खसा जक थ्व छें दुहाँ वये, मखुसा म्हाँ हँ । जि वना बले वेकया फका नं

मदी । लिपा वेक व्हाल । हानं ताउतक्क खँ जुल

रेणुका– ककाम्हेस्याँ छु धाल ले ?

केशर– फुसा वेकजं ब्वना हये हँ । आन्दाइ छक नाप लाये मानि हँ

परिस्थिति छक कँ हालो च्वनो भचा तक्क ।

रेणुका– छु ख, छु ख गो ?

केशर– छु छु ख छु ख धया ? छ थन्याह्म मचाम्हेसिया लागि जक सक्तां खँ छु ख छु ख धैगु का । कमजोरपिनिगु निम्ति संसारया सक्तां खँ रहस्यमय थें जुया च्वनी

रेणुका– आ जि छु याये माल धैले सा ?

केशर– छु याये माल आ ! छंगु हे कयं कया थ्व छें सकसियां ग्वाली कँ हाला च्वंगु दु, अले चू चू थायूतक ज्या मछि, धो ! आ वयात लिकया बी माल का

रेणुका– (नवायेत स्वै, तर म्ये सनी मखु)

केशर– (दृढतापूर्वक) जि ला धैह्म रेणुका, आ थ्व छें च्वनिगु मेला फुत छंगु । थन छिमि तताजु वये धुंकल, आ छं वयात थगु थाय् त्वता बी माल । खनं ल्यासेपिं म्ह्याय्मस्ते थगु छेँ थगु ज्वी मखु । दक्को लँ तप्यना च्वनी मखु । गन्यान्यागु लँ नाप ल्हात अय् अय् हे ज्वी सयेकी । मोड थ्यङ्का चाहिले मसपिं लँजुवात कि अङ्गले हाई, मखुसा गनं कतुँ वनी, कि मखुसा मोटरं क्यला सी

रेणुका– (आवेगे वया) जि छु याये माल धैले सा आ ?

स्वाकले तया पाला थगु छकू छकू दतले ला--क्वें इना-थके मालसा ले जि थन्यापिं सक्सितँ ?

केशर– सुनानँ स्वीतँ लाहि बिया ज्वी म्वा रेणुका, थन । सकलें थथगु थासे च्वना ब्युसा गा । व छु, धाल नि छिमि तताजुं तर्पयक हे, वयात वं थगु छेँ त्वता वयागु थासे च्वने ब्युसा गा धका । रेणुका, ककिया जँ पना ज्वीम्ह सक्स्यां थ्वात्तु थ्वाका थत नं फुका च्वनी । धयागु खँ न्यँ, नु, छ जिनाप । थौं हे नु । थौं छिमि तताजुया ककाँ वयात थन तये है, अले गबलें थनं ल्याहाँ यनि मखु वयात

रेणुका– [(छं खँ लुमँ थें) अन्याम्ह बुरिम्ह मां दनी, जि अथे धाये ज्युला ?

केशर– छ अन्याम्ह ल्यासें अन्याम्ह बुरिम्हेसित थयात क्वबीका च्वने ज्युला ले ? उकेंला व्हीगु समाजे मां वौ जुलकि मनुतय्सँ थथगु जीवनयात पाउँका च्वने मालिगु ! मस्तेत जन्म बिल कि मसीतल्ले मां बौपिन्त थन अमिगु न्ह्यवसा जुया म्वाये मा । मां बौ धैपिं काय्म्ह्या-य्पिनि भरियात ला मखुनि, रेणुका । का, खला सक्तां छँ स्वया ख । (वना लाकां -ह्याई) छिमि तताजुया खँ छँ हे धया ब्यु आन्दाइयात । छें पासापिं सकले वये धुंकल ज्वी । छ नँ याकनं छक जिथाय् वा । जाँचया

पेपर आउट जुगु दु हँ (वनी)

रेणुका वना स्वया च्वनी। भचा लंका मि भवा दुगु याक भुतू व सिँ ज्वना आनन्द दुहाँ वै ।

रेणुका- (म्हंग्से हे मजनागु खँ थें, छु जु थें, छु जु थें नवाये फैमखु)

आनन्द थम्ह हयागु सामानत अन हे दिका पिहाँ वनो। उसाय् मदुम्ह माँ दुहाँ वये धुँकी ।

मां- आनन्द, थ्व छु यानागु छँ ?

आनन्द- (नँ मवासें पिहाँ वनी)

माँ- का स्व, न्हिलेला ख्वेला ! थ्व छु जुगु थ्व ?

रेणुका- छाय् ? छाय् थ्व भुतू थन हगु ?

मां- कोठाय् भुतू दुहाँ वलकि छेँ कुं गनका, रेगुका ! फुतका ! हुँ, आ छनँ छम्ह भिजँ लिना हुँ ! थ्व छें च्वना साध्य ज्वी मखुत आ

रेणुका- कंस प्यन्हुंला जिगु जाँच ! थथे छें न्हिच्छि न्हिच्छि कचकच याका च्वने मालकि गये पास ज्वी मां, जि ?

माँ- हुँ रेगुका, आ थ्व स्यने धुंकगु छें च्वना थत नँ स्यंका च्वने मते ! हुँ, छनं आ छम्ह भात माला हुँ !

आनन्द दुहाँ वै ल्हातो छग जागु कसौंरिचा ज्वना।

आनन्द- (भुतुली कसौंरिचा दिकी)

माँ- छाय् ? छाय् आनन्द, छँ थ्व हत्या क्यनागु ? छँ थ्व कोठाय् छाय् भुतू दुत हयागु ?

आनन्द- न्ह्यागुसां छाय् आ ? छिमित सुंक च्वना मगाला ? (छक मि ख्वाई) छ उसाँय् मदुम्ह, (केहेंयात क्यना) व लिमलाम्ह, राध्चा छें च्वने मज्युम्ह, छिम्त छाय् दु:ख बी ?

माँ- आनन्द, मिस्त दुगु छें च्वँम्ह मिजँ जुया छँ आम्थे धाये ज्यूला ?

आनन्द- (सिँ तया भों भों मि ख्वाई, कुं मिखा हिई, गेगे यायां) सँसारे मिस्त छम्हँ मन्तकि छु मिजँतय्सँ न हे मनसें च्वनेगुला ले ?

माँ- (भचा तले नवाये मफै) म्वाल, स्वे तोति । रेणुकां याई । तले भुतुली हे दयेकुसां जि हे ज्युगु नि

आनन्द- (मि ख्वाई) म्वाल, हाला च्वने मते । सुनानँ सँ वे म्वा । तले भुतुली दयेका च्वनेत सकसितँ ज्वरे याना च्वने जि न मला । जि थ्व हे ल्वसा नाप बजि नये, छिमि जा थ्वी माला छु याये मा या

खँ ल्हाये दिना मि ख्वाई ।

रेणुका- (मछिं थें, मछिं थें न्ह्यने वना) स्वे जि याना बी

आनन्द- (चिल्ला मबिसें) छंगु लागि भुतुली मि ख्वाना कथु सुकिगु दिन आपा दनी, आवंनिसें छाय् हथाय् छन्त ?

(मस मस सिँ थासे थासे तई,

माँ- (कायथात चीकेत स्वया) स्वे, जि याना बीं। कलानं तोता धनं नं म्यात्म्हला थ्व मनु ?

आनन्द- (देख मचिला) कलानं त्वता वंसा आ छु वया नामे खवया च्वनेगु ला ले ? (हानं मि ख्वाई) वया यसें वन, उके द छु ? छ सने मफये धुंकूम्हेसित थ्व तन्ता छाय् ? (हानं मि ख्याई, दनवक च्याई) का स्व, मि च्यात। का हुँ, हुँ, आ सुं नं म्वाल

माँ- भुतुलीं छक मि च्यातकि छन्त सुं नं म्वालका

आनन्द- भुतुली मि मच्यात किं नं सुं दै मखु, भुतुली भि च्छलकि नं सुं मालिमखु ! (मि बांलाक संकी) बरु म्वाल हुँ, हाला च्वने मते, आ छिपि थाहाँ हुँ

माँ- (वनेत) का, छं छु मती दु अथे हे याना च्वँ ! सी त्यंम्ह मांयात ख्वेका छं ह्लिले दैगु खसा, का, छ ह्लिला च्वँ !

आनन्द- हानं थ्व ताहाकगु भाषण छाय् ले ? (थनाप खँ ह्लाये थें) सिनां छुं स्यनी मखु, कपिन्त जक स्याये मज्यू !

माँ- ख, छन्हु ला सकलें सी हे मा ! सुं सी धका म्याना च्वनां छु सह हं ! (थुसु थुसु मुसु तका वना)

भचातक कोठाय् सुं मदु थें च्वनी।

आनन्द- रेणुका, थ्व कूँ गगु कोठाय् छाय् छ ? थाहाँ हुँ, ख्वा हाकःी (ऊवात्यां दना च्वम्ह रेणुका बुलुं पिहां वनी। आनन्द भचातले भुतुली स्वया च्वनी। रेणुका पिने थ्यवं मथ्यवं मि

खंकेत आनन्दं कसौंरिचा च्वाहीकेत स्वै, 'आपा' धायेक प्वी, ह्ला ब्व ब्व स्यासां दनी; अवेती हे पिनें कका व नापनापँ राधा वै)

कका- (नकतिनि पिहां वंह्म रेणुकायात छक स्वै, (आनन्द यात) गये जिलाजं ? थ्व छु याना तैदियागु जिमि ह्मायू मचायात छि ?

आनन्द- (आतां च्वनी)

राधा- (अन छु जुया च्वन च्यूता मतसें, लाकां हे मत्वसें खाताया लिक्सय् भोसू वनी)

कका- (लाकां तोती) थ्व ला छिं जिमि धरानाया कपाले हाकलं इले धका त्यन

आनन्द- (तमं कलायात स्वया च्वनी)

कका- (दुहाँ वै) वया मां बौ सुं मदु धायेवंतुं अथे याना दी ज्युला ? जि मदुला वया ? (वना) थ्व छु याना तये है दियागु ले हानं ? आवंनिसें भुतू नं कोठाय् दुहां वल लाक छु ?

आनन्द- छुं मखु, तले छप्वा भुतू स्यन

कका- (तधंगु खँ थूगु पहलं) ऊँ। भुतू स्यन ला मनु स्यन ला ! मनु स्यन ला भूतू स्यन ला ! मित्तां उत्थें ख

आनन्द- (वहे कलायात जक स्वया च्वनी)

कका- (थप्रति आकर्षित याना) जिलाजं, स्वैदिसँ, आ थथे याना च्वने मजिल । खँ धैगु याकनं तिप्छंका मव्छसा कं जुया च्वनी

आनन्द- (कलायात वना छुँ या वनेगु मती दुगु मुद्रां खँ न्यना च्वनी)

कका- धैदिसँ का, थौं ला जि छिनाप बांलाक हे खँ ल्हाना वने धका वयाम्ह । (लासाय् वना फ्यतु बनी) छु आ नं छि हानँ हानँ अथे याना तैदीगु ला ?

आनन्द- छाय् ? जि ला अथे छु याना तयाथें मच्व । भचा भचा छें या ज्या याये धैगुला सकस्यां मागु हे ख

कका- (अति–उपदेश बिगु पहलँ) स्वै दिसँ, जिपिं नं तधँपिनि सन्तान ख ! व नं मचाबलेनिसें तधँगु कुले ःयत्थे याका तह्म ख । छित बिया हये धुँका माँबौ सुँ मन्त वथा । सम्पत्तिया खँ ल्हायेगु खसा श्रा नँ वयाके माक्व दनी । (गखँसे च्वँक) दिसँ रे !

आनन्द- (फ्यत्वित स्वै, हानँ दनी) मखु, छि माँनाप खँ ल्हाना दिसँ रे

कका- स्वैदिसँ, की तधँपिनि मचाखाचा ख । खजा, सुयाँ जिलाजँ जुलकि काय्मस्तेसँ धैगु माँया मूले गबलें सुख सी मखु, अयनँ

आनन्द- (कलायात छुं याये ज्या मछिना अन च्वने मफया वँम्ह थें) मखु, माँ नाप खँ ल्हाना दिसँरे (खुरुक्क

पिहाँ वनी)

कका- (छु थें, छु थें भचा सुँक च्वना च्वनी, दना भुतुली च्वँगु कसौंरिया पुसा तीजक उला स्वै, हा व्हाराक्क थाहां वै, आथा धायेक प्वी, लिच्चिली)

भुतुली मि बांलाक हे व्छै च्वंगु दु । राधाँ छक भुतू पाखे तीजक स्वै है । रेणुका वै ल्हाती लथ्यानातगु पसि छत्वा ज्वना । बया मेगु ल्हाती सफू पँ,ःम्हय् पिहाँ बनेगु षस ब तुती लाःकां नं दु ।

रेणुका- ना ततांजु. थ्व पसि

राधा- (भचा त्वलँ स्वया दना का वई) उलिमछि ब्वना तल धाम्हेसिनँ कंकिया माल कायेत न्यने मा म्वाः धैगु नँ मस्युला ? (लाका काये थें काई) छमेसिया माल सकस्यां छ्यलेत पाय्छि का

कका- (निरीक्षकया रुपे सक्तां स्ववा च्वनी)

रेणुका- (छु जवा बी धैथें, पसि छक हानँ कया) थुके मसि वाना (सफू ब्यकूँ च्यानातगु ल्हाति पसि फ्यना ब्वै) धोबें हिलँ न्ह्यने भचा गुना वन खनि

राधा- (छक्लमँ) अय्सा आ द छु यायेत ले आम पसि ? कायेत न्यने निने नँ मागु मखु । छत्वा भिगु पसि दनिगु नँ

आम्थे खुना हसेंलि नँ ! उलि मछि वंगु न्हूगु पसि

रेणुका– (भचा नवाये मफै च्वनी)

कका– म्वाल का आ, केहेंबत पसि छत्वा खुना हसा, मेगु न्हुगु पसि वहे वैनि,

रेणुका– (पर्सी थ्वाई)

राधा– वै न्हूगु पसि, दसा मेगु नं वनी का ! उलिमछि ब्वना तल धाम्हेसिया छत्वा पसि न्याये भा मखं

रेणुका– (थन्याम्ह मापि छु खँ ल्हाना च्वने धैथें, भचा सुशील पहलं पसि तीजक अनसं तया बी, वनेत फस्वै)

राधा– (पसि कयाकिया उकें हे कदका बी रेणुकायात) छु यायेत आ द थ्व पसि ?

कका– (म्ये वान्थाई) अय् !

रेणुका– (हानं ज्वात्यां दनी)

राधा– छकसा धका, निकसा धका सह यायेगु ! थ्व ला लँय् वम्ह वेंयात हाहा याये थें धका जुल

रेणुका– (मिजासं हे)अय्सा न्याना बी का दाइयात धया

राधा– अहो ! 'दाइ' यात धया ला जि नं न्याके स नि

कका– (तसलं) राधा

राधा– (पसि कया रेणुकायात) ना यङ्की, द ला मय थ्व गथे गथे याना गुकाहगु पसि ! छक निकसा धका (लिफ स्वया वनी)

रेणुका– (पसि मुना काई) ज्यु का, न्ह्याथे यानां साँ पल्सा तया बी का

राधा– (ख्वा मस्वसें) पल्सा तया बी जफ मखु, दला थौंकन्हे हे मा

रेणुका– ज्यु का, थौंकन्हे हे हया बी का (पसि तीजक ध्याकुंवाय् तया वनी)

राधा– (भुनुभुनु हाली) स्यु जि ! पल्सा तया बीगु नं स्यु ! अळ लूसा बरु मेगु नं क्यौ याइगु नं स्यु

कका– राधचा, छला मल्ता नयातम्ह मिसा खनी ! केहेंबतं छत्वा-नित्वा पसि पोथल धका नं अपाय्चो बफरायात लाक्वय पाक्व धाये त्यला ?

राधा– छि सि हे मस्यु, थुलि मधासा जि मदुबले मेगु नं यंका बन्ह तया नयेत नं लिफ मस्वैपि का थुपि

कका– धत्, छन्त ला छें च्वंपि सक्सितं च्य याना तये मास्ते वैगु त्वयखं कल खनि

राधा– छि सि हे मस्युलि थुमिसं व रेणुकाचित ज्वेज्वे खाका तगु। वं थन न्ह्यागु यासां ज्यु ! सुनानं मखंक तीजक यत्थे यावंसां जीक धुकुंपिकू फुक्क वयाके ! वया

कका– (खँ त्वाल्हाना) हाले मते, आम्थे कंकिया छें वया काहा पूवयाँ सुयाँ सिना बी येच्वनी मखु ! भौमचा जुया गुलि सक्सियाँ दयेका ज्वी फयेमा। लिपा ला थ्व

छें छँगु हे मखुला ?

राधा- (कन्ना चाइपुसे च्वंगु [सतं) कयं कगु धँगु कन्हे जुल कि कन कँहाली । लिपा धायेत आवंनिसें जि जिमि माजु गबले मदै धका पिया च्वंसा का ! लिपा जुलकि हानं दक्व फुसं फुके धुँका (सुकु सुकु ख्वया है)

कका- पापं जागु नुगलं कन्हे ज्वीगु खँय् गये विश्वास याये फै धका ! (लाकां न्ह्या वनी) का, आम्ये ख्वयां जिगु मन हीके फै मखु । ख्वबी-धालं खेके जक फै, कि तं हे जक चायेके फै हेके फै, मखु । थगु हे मिखां खँसेनि नं मेगु छु मानि ! छ ला मनुया ख्वाले छन्दु जनि खनि । (वनेत स्वै) छ ला छुँ कयंके थें सक्तिसतं जाले लाकेत स्वैम्ह धराप खनि, छं ला द नं जासा मरि छकू वयना खिचा थें ल्यू ल्यू तया ज्वीत स्वै का ! का दिसँ

राधा- (वंम्हेसिगु तुति ज्वँ वनी ख्वख्वं)

कका- (तुति लिकाई) धत्, सर्पया चमे ! का, आ चाकुं पूं थें पूं वये मते ! नाँ काये मत्यह्य, भातनाप ल्वात, माजुयात हायेकल, केहेंबतयात वो बिल, जियाय् वत-खगुं मखुगुं खँ न्यंकल ! मरुते जित नापं सक्तियां शत्रु यायेत स्वैम्ह ? गुलि तितिपापा याना तयाम्हेसिया पह स्व ! खान्दानया न्हासे खि किकिम्ह ! छ थन्याम्हेसित नाला कया च्वंसा जि थनापं नाया वनि का ! (हाहाँ

पिहां वनी)

राधा- (ख्वबि सो सो वै च्वंगु मिखां त्वलं स्वै च्वनी)

भचा लंका कका हानं वै ।

कका- (पिनेंतुं) स्व, आ हानं छ जिगु छें दुस्य वल कि छं तुति हे त्वयुला व्छै हये जि ! छ थन्याम्हेसित जि थगु छें दुतकया च्वंसा जा दक्को धर्लि याकनं किलं नै का । मासा छ आ छंगु हे छें खापां चायेक हुँ । भातनाप ल्वाना यं वेगु थाये मखु जिगु छें ! छंगु पह मस्युतल्ले छन्त जि थ हे म्ह्याय् सरह याना तयागु ख

राधा- (दनी) आ जक जि छिकपिनि म्ह्याय्मचा मखुत ला ले ?

कका- जिमि म्ह्याय्ला छु, आ जा छ मनु तक नं मखुत !

राधा- (अन दना च्वनाँ च्वने मफयेका) ज्यु, छम्ह मिसाया लागि थछें व भातया छें जक ला सत्तां खै मखु ! (खातय् भोसुला हिकुहिकु लना ख्वै)

भुतुली सिँत कुतुं वैथे वैथे च्वने धुंकल ।
स्वे हे सने मफुम्ह मां दुहाँ वई।

मां- का, गो ? छु धाये धका वम्ह व ? (भौनाप) गो ? छिमि कका गो ? सने हे मफत धयां, कुहां वये मफु धयां

राधा- वने धुंकल का ! छु धका व्वना च्वनी व । छिकपिं बिमज्यातल्ले

पिया च्वनेत छु व खिति त्वीका नै च्वने दुम्ह ला ?
कंकिया म्ह्याय्‌मस्ते क्वसले मोज थाना च्वने दुम्ह ला व ?

मां– राधा, छें कपिन्त दुकया ल्वाके हयां नं मगाना छ आम्थे व्छारे ज्वी धुंम्ह का मखुला ? थ्व निन्हु प्यन्हु म्वायेगु जीवनयात छाय् पाउँका च्वनेगु ! हुँ, जि मसीतल्ले, जिगु ख्वा स्वया च्वने मास्ते मवसा छ गन वनेमागु ख, हुँ

राधा– वने । का । (दनी) हुँ धासा छाय् मवने

मां– हुँ । हुँ सा । (लँ चिला बी) सुनानं पना मत, हुँ । पिहां वनेगु लँ न्ह्याब्लें ध्वस्वानो च्वनी । हुँ (थुसुथुसु मुसु वई)

राधा– (पह याना) ल्हा पोचिना दुहाँ वया आ ल्हा व्वेंवा वनी धका च्वना ला अथें ?

आनन्द वई ।

आनन्द– (खना लुखांतु) अहा ! गुलि बालांगु ? कला व मां छपु तवांरया निधा । छधा रक्षा याइम्ह, छधा हत्या याइम्ह ! तर मस्यु, गुम्ह पालीम्ह, गुम्ह रक्षा याइम्ह !

भचातल्ले दुने च्वंपिं निम्ह पवक जुया च्वनी ।

राधा– (थुखे कुने च्वंगु पसि कया भातयात क्वया क्यना) का स्वैदिसँ ! गपाय् ब्हो ! मिखा तुंका स्वैदिसँ ! आ गय्‌सिनेगु थ्व पसि ! छिकिपिनि केहें मैजु मेगु पसि मदुम्ह ला व ! जिगु हे नामं कामं छत्वा जक दुगु हे यना थ्वे यासेंलि

आनन्द– (थगु हे पहलं) गुलि हिसि दुगु खँ । छें भुत्राय् ब्वेत पसि छत्वा ब्हरगंसा गा का ! छें दुना हे वनेमा, मिस्तेत पसि गुगुया जक पीर का !

राधा– (पसि वान्व्छया बी) मेगुला छुं थीतक नं मखन का, आ दुगु छत्वा-नित्वा पसि नं

आनन्द– (चिल्लाय बुया) छं छाय् बी माल ले ?

राधा– जि बिया च्वनेमा जं ला ? थपिनि ल्हा दहे दुनि फतफत व्वगिवा कुतुं वने मफुगु

मां– जि बियागु जि ! जि कया बियागु ! आ छु

आनन्द–(खँ त्वाथला) साप तन्हंगु ज्या यात का छं ! भौया पसि म्ह्याय्‌नं खुके बीगु ! खुब तन्हंगु ज्या यात का छं !

मां– आनन्द, छेँ या सम्पत्ति धेंगु सकल जहानया मंका ज्वी

आनन्द– खै, दकसिबे न्हापां भौंया क्वस, कायया हि-चति सकसियां मंका ज्वी

मां– (फयां फये मफया गर्जेसे च्वंक) आनन्द, छंगु व मन गन वन ? व हेरा थन्यागु मन गन वन ? (तन्हुंनिसें ल सुना च्वंगु पुखुया निकास तज्याथें) छंगु व न्यने हे यँपुगु वचनत गन वन ? आनन्द, छंगु व स्वे हे न्ह्यँपुगु मूर्ति गन वन ? छें बन्ह तया नं केहें यात बिया व्छेगु छंगु व मन गन वन ? आनन्द, जि छं मा मखुला ? छं लोमन ला ?–छ थ्व बुरिगु क्वेंया क्वें ख ! छ थ्व कये कुने धुंकुगु

लाया न्ह्‌गु ब्वलना वगु लापाँय् ख ! छं लोमन ला ? –थ्व हे सुकू गने धुंकुगु ह्मे च्वंगु हि मखुला छंगु हिनुली न्ह्याना च्वंगु ! आम न्यताले बिलिबिलि जाया च्वंगु ! आनन्द, जि सितकि ह्रानं छं सुयात बना मां धा वनेगु ?

आनन्द– (तसलं) मां ! (मेगु नवाये मफै)

माँ– (खाई) ग्रा जि छं मां मखुत, आनन्द, आ जि छं मां मखुत ! (पिहां वनेत स्वई, ह्रानं दुहां वई, ख्वबि धररर धररर हाई मिखां) आ जि छं मां मखुत ! (पिहाँ वनेत स्वई) आ जि छं माँ मखुत ! थ्व संसारे थत हे ला मयल कि स्याना नापं व्छे ज्यू, मयह्मेसित छं छाय् माँ नाला च्वनेगु ह्रानं ? जि छं मां मखुत

आनन्द– मां !

मां– (लुखायूसं दी)

आनन्द– मां, कुने भण्डारया ताचा हिँ, जि जाकि कैब्यू वने

मां– (म्हे ताचाप्वाँय् माला स्वई, मदै च्वनी) रेणुकायाके थें ! वनी वहे ! छाय् संवनेगु छ मिजंमचा भण्डारे ? (वनी)

आनन्द– ह, का ग्रयूसा बौलात का

राधा– (व्यङ्ग यं स्वया) घरानीतय् छें धुकूपिकू धैगु म्ह्याय्–मस्तेगु का, ग्रपि धैपि छेँया लक्ष्मी का

आनन्द– (हीमी चाई) मिजंत जक भखारि त्याइपि छें‌त का ! (छु याये, छु याये थें सनी) थह्मं खुनु कया तये मफुसिनि

ह्रानं व बौं वनेमाम्हेसित हे छाय् धका ताचाप्वाँय् बिया तयेगु ग्रा ! ग्रथे ला, जिपि जक नं छें पिनेयापि मनुत मखुनि

मां– (वने धुंकी ग्रनं)

आनन्द– (माँयात मखना ङन हीचाई) का, ग्रा थ्व जक (न्ह्यने च्वंगु भुतूयात थ्वाना व्छई) छु यायेत !

भुतू हुँकन थ्यङ्क वनी । लासाय् लिसाय् दक्कवनं मि चिच्चादनी । थल वाई । व्हास्स्स ह्रा ब्वै ।

५

थाय् थासे मि नगु कोठा। कोठा आनन्द-यागु हे। आ न्हापा थें अन विशेष छुं दुगु मखुत। छगु पलङ्ग दनि सामानया नामं, व नं नाङगा। अले कोठा नं मि पुना सीम्ह सिक वान्छया तगु थें च्वं। अन पिवां वनेगु बस पुना उखें थुखें छुँ खं ज्वी त्यंगु पिया च्वंम्ह थें इरुथिरु जुया च्वंम्ह राधा दु। भचा हे मजावं रेणुका दुहाँ वै। बया ल्हाती सफू नं दु, कपाले भचा भचा चाँति नं।

रेणुका– (म्हिचां छपँ नोट जिकया तताजुयात बी) ना, थ्व हे मखुला छंगु पर्सिया मू !

राधा– (भचा गर्वेसे च्वना, लाका काये मागु वस्तु थें काई,

तत्काल अनं पिहां वनी

रेणुका– (वंम्हेसित लक्ष याना) कय्कुं नुगया ग्यानापुगु दसी

केशर दुहाँ वई

केशर– थाहाँ वनला ?

रेणुका– (न्हाचया हे पहलं) धात्थें, हला ? मनु स्यने लातकि पशुत स्वया नं मभिना यने य खनि !

केशर– रेणु, अकसर मनुत थगु न्ह्यप्पुँ न्ह्याये दक्को सँसारया जुजु जुया च्वनी !

रेणुका– जि (हानं छुं मधासें त्वलं स्वया च्वनी)

केशर– रेणुका, छु बिचा याना च्वना ? थगु खँय् धंगु गुलि गुलि बिचा यात उलि हे न्ह्यप्पु सुका सो थें स्वया वनी। गुलि अप्पो न्ह्यप्पु स्वया वना उलि हे बिचा याये मास्ते वैच्वनी। थ्व जीवने आपा विचारवान् जुये स्वयाँ आपा व्याबहारिक ज्वी भिं। थ्व छें आ छं

रेणुका– मखु, थन्यापि कुमनुतय् न्ह्यने जि. माँयात थथें त्वता वने ? व भ्वाब ज्वीधुँकुम्ह धूदना मवनिला ?

केशर– तर रेणुका, वया विषये छं पीर कया वयात छं अप्पो पाप याये नं ला मत्य। हानं छ नं ला वयात पीर बिया थथम्हंतुँ पापी जुया च्वने मज्यू ! छं थगु हे तुति ला थासे लाके मफुनि, कंकित क्वबिया जुयाँ छंगु छु गति ज्वी ? छंत बकाइम्हेसिया छु गति ज्वी ?

अथे हे, अथे थ हे ला धेधेचुई धुँकुम्हेसित छं थगु भार क्वबीका च्वन धासा हानं निम्हेसियां छु, भि ज्वीला ? (गंभीर जुया) रेणुका, सिमा श्वाब ज्वी धुंकुगु खसा कि वयात दुस्य थने फयेकि, कि पाला व्छ ! मखुसा, वयात मि थीमात्रं गुं नापं व्छया वनी ! अथवा, वं थथम्हं क्वदये मालकि वया क्वे लिधंसा कया किचले च्वना च्वंम्हेसित वं त्यलाँ त्वती !

रेणका-- (थगु हे बिचाया सिलसिलाय् नवाना च्वंम्ह थें) तर, तर थ्व ला धात्थें ख, थौं थ्व कोठा मि नल, कन्हे थ्व छखा छें हे व्छै वनी ! अले

केशर-- अले सक्ता खं नौ जुया आकाशे ब्वै वनी ! रेणुका, तर दक्व दिक्व ज्ञौ ज्वी न्ह्य छं थत माक्व मुना का ! थ्रीगु समाजे थ्व हे अप्पो सुख्या लँ मेगु छप्पुं मदु ! कि छं थत धह्मंतुं धोंलाना म्याना च्वँ; दुःखयात हे थगु जीवनया आदर्श भाप्यु ! हानं, (कठोरतापूर्वक) हानं रेणुका बुन्हा बुन्हीं ज्वी धुंकुपिन्त मस्तेसं कघाना सुख सीका म्वाकां तये धंगु खँ केवल भ्रम जक ख !

रेणुका– छु द कपिसं मभि मधाइला ?

केशर– छं स्वे आतक जक छ साप भि धका च्वना ला ले ? थ्व संसारे कंकिया मिखाय् सुं हे मनुत भि जुया च्वनी मखु ! थन न छ भि, न जि भि !

रेणका– (प्रश्नवाचक मिखां स्वया च्वनी) ?

केशर– धात्थें धाये धासा थ्व संसारया फ्रेम हे भि मजुनि ! थन भिगु खँ नापं न्ह्याबलें भमिं थें खने दै च्वनी !

रेणुका– (लोगीं वास ल्वीकु थें) मखु ! छेँया ताचाप्वाँय् जि मकायेगु याना बी का !

केशर– स्व, छं हानं म्वामदुगु खँ ल्हाना हल ! रेणुका, गुलिखे खँ बिचा यातले बाँलाना च्वनी, तर व्यवहारे हलकि स्यना बनी ! छ नं बारंबार थन्यागु भ्रमे छाय् लाना च्वना ? छं ला ज्यु धाइ का ! तर अथे मानं धाइ मखु ? थगु ल्हा ज्येके धुंकुगु ताचाप्वाँय् कंकिया ह्निचाय् स्वथने बी सुयाँ यै मखु, रेणुका। (लिसा काये थें) मनु ख, हानं सुनानं खल गयेका नं च्वने यै मखु

रेणुका– जि थगु लागि छु हे कायेत स्वे मखु का

केशर– छं हानं थ्व म्वामदुगु मती तै हल नि। छंगु धैगु छुं मन्त कि छ हे नं छुं मखुत नि। रेणुका, छंगु आम उदारता स्वबाँ अमिगु कठोरता अप्पो बल्ला। सकलें कमजोरपिं मनुतय्सं छक आम्थे हे बिचा याई। अमिसं त्यागया भावना कासा ला सक्तां जी ला धैथें च्वनी। तर हानं

एक्कासी तलें घाररर घुररर जुगु स तायेदै। उखें थुखें माल सामानत बाञ्छगु तायेदै। माँ, आनन्द व राधापिं हागु नं तायेदै।

तर छु छु धागु ख ध्वाथ्विके फैमखु । कोठाय् च्वंपि निम्हेसियां ध्यान व हासले आर्कषित ज्वी । खँ ल्हाना च्वंम्ह केशरया खँ दी । निम्ह छुँ भचा तसस्कं सशंकित ज्वी ।

रेणुका– तले छु जुल थें हानं !

केशर– (लुखा पाखे दना छक पिने स्वई) थ्व हे झीगु जीवनया चरमसीमा ! ल्वापु ! अले सत्ताँ चुन्दन !

रेणुका– (पिहां वनेत लुखा पाखे वनी)

केशर– (लँ पना बी) रेणुका ! छ तले वना च्वने म्वाल ! ल्वापु जुया च्वंथाय् गुलि अप्पो मनु खात उलि अप्पो दुधा ज्वी ! छ तले वना च्वने म्वाल

रेणुका– (ज्या मछि थें) क, थ्व ला स्वार्थं मज्वीला ?

केशर– थथगु स्वार्थया लागि ल्वाना च्वंपि अमि ल्वाप्वी ब्वति का मबनेगु स्वार्थ ला ?

रेणुका– जि मांयात छक ला ख्वा क्यनेमा !

केशर– जरुरत मदु, रेणुका । लिगिलिगि सने धुंकुगु वा लिना ब्वेत सुयाकें न्यना च्वने म्वा ! पपू त्वधुह्य चखुन्चाँ ब्वया च्वंपि फङ्गत खनकि फ्न अप्पो नुगले स्याकी । नु, बरु ! (रेंणुकाया लप्पा ज्वनी) थनं व हे वने नु ! मि नये धुंकुगु वस तोता मव्छसा ह्य नापं व्छया वनी

रेणुका– (थगु लप्पाँ केशरया ल्हा फ्यना व्छया) स्व, जि मन्तकि मानं नं थ्व छेँयात त्वता वने माली

केशर– रेणु, छक थ्व संसारयात हे मनुत रुकरयाँ थथे हे त्वता वने मालीतिनि । थ्व अधिकारया ल्वापु ख ! अधिकारया भावना मने दुहां मवंतल्ले छं मखु ! वनकि कि वं मनुतय्त फुकाँ त्वती, कि दयकाँ तोती ! व गबलें सुंक च्वना च्वनी मखु

हानं तले स्वानें थलबल कुतुं बगु स ताये दै । कोठाय् निम्हँ व्न हथाय् चाई ।

रेणुका– (छ्वेला हालेला थें जुया वनी)

केशर– रेणुका, तापाक्क थ्यने धुंकुगु लँय् चलं वेके बिया च्वनकि अप्पो दुःख सी ! त्यःहाँ वने नं फैमखु, न्ह्यज्यायेत नं लँ पने धुंकी ! अले फ्न व अन्कण्टारे हे बाय् च्वने माली, ला सा वहे चलकं चिका ! (रेणुकाया लप्पा ज्वनी) रेणुका, नु ! थनिंनिसें छं व जि थगु जीवन हने ! न्हुगु जीवन दल्हाये ! थ्व संसार न्हुंपि वैपिनिगु ख ! नु, दुने धुंकुगुछेँया भ्वाथ मायाँ थत चिका च्वने मते (साली)

हानं मेमेगु ततगोगु थलत नं कुतुं वै स्वानें ।

रेणुका– केशर !

केशर– रेणुका, (साली) नु, लिवाय् धुंकल ! वाफय् वे न्ह्य छें थ्यंकी ! (साला यंकी)

रेणुका– (सायेका वनी) केशर ! केशर !

निरुहं विहाँ वनेवं कोठा छक घाररर घुररर व धे धे चुयें ज्वी । पिने स्वाने हानं छक तगोगु थल कुतुं वया तज्यागु स लाये दै । देश ल्हातं बोले कोट यखखा-नाःम्ह आनन्द लाकाँलिकाँ ह्चाना हिफ्य थें जुया दुहाँ वै । नापनापं वया कलाम्ह नं ।

आनन्द– (अन छाय् दुहाँ वयागु ख लोमं थें सना) का, जू जूगु जु सा जू जुगु हे ज्वी का

राधा– (ल्हाती नोट पं दु) वया ल्यत्र मदुसा धायेवं धायेवं थुलिमछि दाँ गनं कया है ? छित छु हँ आ । अन्याम्ह म्ह्याय् दुह्य ख हे खत थें

आनन्द– (थगु हे खँय्) व माँ ख । जि वयात पितिना व्छे मज्यु । तर छु ? वया लिगिलिगि सने धुँकूगु वाँ फुसा न्ह्यै व्छै थ्व छेँ या अप्पा नापँ ! न्ह्यै व्छेमा

राधा– खन ला छि ? वया जक त्वते मास्ते वला व छेँ या ताचा-प्वाँय् । अक नं घरानाया छेँ नं लक्ष्मी पिहाँ वनी हँ ।

थुलि जुलँ ला मग्याम्ह नाप छि हे बिचा याना दिसँ आ जि गथे हना च्वन ज्वी ।

आनन्द– (कोठाय् न्या लायेला ब्याँ लायेला थें सनी) छुया कच-कच थ्व न्हिच्छि न्हिच्छि । वं जन्म बित ख, तर छु याये, म्वाम्वाकं पुज्याना तयेबम्ह मजुल । संसारे थ थें तर्धपि सुँ मदु । का हुँ ! थत स्यांना बयात हे छ्यं व्हगंका भाग्यासाँ धर्म लाइ मखु ! (वने थें, च्वने थें सनी)

धेधे चुचुं माँ दुहाँ वै ।

माँ– म्वाल, म्वाल ! छ गनं वने म्वाँ ! द छु हँ ! रेणुका नं ल्यासे जु हे जुत ! (ल्हाती च्वंगु ताचाप्वाँय् आनन्दया न्ह्यने वान्छेत याँकाई) म्वाल, ना ! छ नं सुयाँ बौं ज्वीतिनि ! (भौ नाप) छ नं सुयाँ माँ ज्वीतिनि ! म्वाल, (हीमीचाई, ख्वख्वमख्व धाई) म्वाल (वाँव्छै)

आनन्द– (ताचाप्वाँय् तुति लाई, लाथाय् ल्हातीं ती) माँ !

माँ– छ मांया माने मथुम्हेसित छुया मां ! (माम्ह छगु सालिक लिगिलिगि सं थें जुया धररर मिखाँ ख्वबि हाई, थरथर थरथर खाई)

आनन्द– छं हानं जिगु लँ छाय् पं वया ?

माँ– पं वयागु मखु, छंगु लँ चिला ब्यु वयागु ! म्वाल, म्वाल ! (लिहाँ वनी) छेँया ताचाप्वाँय् छँगु ल्हाती दु !

आ थन जिगु ज्या मन्त ! (हानं लिहाँ वै) आ जिगु ज्या मन्त ! (हानं लिहाँ वनी)

आनन्द- छन्त छाय् हँ ! वनेमापिं ला जिपिं का थ्व छें तोता ! अबलेनिसें थगु ल्हाती लाना च्वंगु (कया) थ्व ताचाप्वाँय् छं छाय् तोतेगु ? (वनाच्वंम्ह माँया न्ह्यने वान्छया बी)

माँ लुखाय्सं दो ।

राधा- (भात नाप) छि छाय् ग्यायेगु ? जिगु छें दहे दु कीत गागु ! जिगु क्वस

माँ- (लिफ स्वया) राधा, छं आपा थगु क्वसया फुइँ याये मतें ! थन छें छक जिगु नं क्वस आपा दुहां वगु ख ! (ख्वबि हायातुं च्वंगु दु) छन्हु छं नं ल्यासेम्ह भौ दुकइतिनि थगु छें ! म्वाल ! म्वाल ! (पला छपला लुखाँ पिने तै) च्वना च्वँ छिपिं जक आ थ्व छें !

आनन्द- (लुखा पाखे वनी) छ छाय् वने माले हँ ! वने मापिला जिपिं मखुला ?

माँ- (लँ पना बी) छिपिं ल्यासे ल्याय्म्हपिनिगु लागि थ्व सँसार आपा दनि । छिपिं छाय् ? छाय्

आनन्द- माँ ! जिम्त थ्व छें जक मखु – (कका नाप) वा, नु,

माँ- छिपिं छाय् ? (मेगु पला नँ पिने तै) छिमिगु भिं ज्वीमा । जि थ्व सँसारं हे पिहा वने त्यँम्हेसित थ्व छें

पिहाँ वनाँ छु स्यनी ! (हानं दुहाँ वया) छिमिगु भिं ज्वीमा । (वनी) छिमिगु भिं ज्वी मा !

आनन्द-- (वँम्हेसित) मां ! (भवा स्वया च्वनी) माँ ।

माँ-- (थुन्ना थुन्ना च्वी, खने मदया वनी)

राधा- (न्ह्यने वनी)

आनन्द-- माँ ! (कलानाप) नु

अपि निम्ह नं पिहाँ वनी । कोठा छक चिल्लाय् दंक हाला तिस चछ्ब्रूम्ह थें च्वनी । लुखाखलू न्ह्यनेसं च्वंगु ताचाप्वाँय् गर्वसे च्वना वै । अले कोठा फिझाँ दनो ।